

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

TEDNIK ZA POLITIČNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA

LETO III. — Štev. 4.

NOVO MESTO, 25. JANUARJA 1952

ČETRTLETNA NAROČNINA 100 DIN

IZHAJA VSAK PETEK

Od tedna do tedna

Spor med Angleži in Egipčani je še vedno v ospredju svetovne pozornosti. Ostal bo seveda tako dolgo, dokler ne bodo našli poti, ki bi vsaj deloma zadovoljila zahteve Egipta, to je, da bodo imeli več pravic pri odločanju okrog vprašanj Sueskega prekopa. Egipčani so v svojih zahtevah, naj angleška vojska odide z njihovega ozemlja, precej močni. Njihova moč je v tem, da niso sami v boju, ampak jih podpira arabski svet na več frontah. Vrhovni francoski oblasti se upirajo Marokanci, še bolj pa v zadnjih tednih Tunezijci, ki vztrajajo zahtevajo, naj prekliče njihovo vprašanje — vprašanje priznanja spolnoletnosti Tunisa, kakor je dejal eden njihovih voditeljev — pred Varnostni svet. Spor Tunezijcev s francosko oblastjo je terjal doslej že 25 smrtnih žrtev. Spodbudo Egiptu pa je dala predvsem Perzija. Perzijsko politično bojišče se je že pomirilo. Dejansko je perzijska vlada zmagala v sporu z Angleži. Sedaj se skuša izmotati iz velikih težav, ki jih je povzročila preklinitve v sodelovanju z Anglijo. Močno prizadetemu perzijskemu gospodarstvu pa kaže, da bodo pomagali Amerikanci. Čeprav je vlada Združenih ameriških držav pred kratkim ustavila vojaške dobave, je vseeno pristala na gospodarsko pomoč, ki naj bi pomagala Perziji prebroditi najhujše težave, ker je močno pojenjal vir dohodkov iz petrolejske industrije.

Vse to podpira danes egiptovsko vlado v zelo ostrem boju z angleškimi posadkami ob Sueskem prekopu. Pred nekaj dnevi se je egiptovska vlada celo po diplomatski poti zavzela za oborožene egiptovske protivojake, ki so jih angleški vojaki ujeli, češ da so upravičeni na zaščito kot vojni ujetniki po ženevski konvenciji. To je pomembno zaradi tega, ker egiptovska vlada do sledi ni smatrala uradno teh gverilcev za svoje, ampak je trdila, da so jo ilegalni borci. Spor med Anglijo in Egiptom je dosegel že tako ostrino, da je pretekli teden Anglija predlagala petim drugim državam, naj bi pomagale — vsaj simbolično — zaščititi plovo skozi Sueski prekop.

Ob vseh teh sporih hočejo Rusi seveda pridobiti zase politični kapital. V ponedeljek sta Višinski in Malik priredila v Parizu intimno večerjo, na kateri sta bila navzoča egiptovski zunanji minister Salah el Din paša in predsednik Arabske lige Azam paša. O čem so govorili ni znano, vsekakor pa je jasno, da sta skušala ruska politika utrditi vezi z arabskimi političnimi voditelji v velikih meri upravičene, ker se bore za neodvisnost svojih narodov, vendar pa ima ta zelo razgibana aktivnost v arabskem svetu tudi svoje senčne strani. Najbolj je bilo morda to očitno, ko so pred kratkim delegati prav teh arabskih držav na zasedanju OZN v Parizu glasovali proti priporočilu, naj bi v vseh fevdalnih državah na svetu izvedli agrarno reformo. To kaže, da ti voditelji na znotraj v svojih državah nočejo napredka. Nacionalni spori jim pridejo prav spriče njihovih velikih notranjih težav, ker usmerjajo nezadovoljstvo tisočev lačnih ljudi drugam. V nasprotnem primeru bi bilo to nezadovoljstvo obrnjeno proti njim. Rusom seveda ti voditelji zaradi tega niso nič manj simpatični.

V mednarodnem dogajanju pa je potrebno omeniti še precejšnje nezadovoljstvo v Angliji v vrstah levih laburistov spriče dogovorov med Churchillom in Trumanom o politiki Amerike in Anglije na Daljnem vzhodu, kjer je Churchill pristal na nekatere ameriške zahteve. Bevanovi pristaši med laburisti so objavili celo resolucijo, v kateri zahtevajo, naj se razveljavi potrditev mirovne pogodbe z Japonsko. Vsebinska teh nasprotij pa bo bolj poznana šele, ko bo Churchill v angleškem parlamentu poročal, kaj se je v Ameriki dogovoril s predsednikom Združenih držav. O tem pa bomo poročali v enem prihodnjih tedenskih pregledov.

Jugoslavija je dobila novih 25 milijonov dolarjev pomoči

Predstavniki vlad Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Francije so v soboto, 12. januarja, izročili vladi FLRJ spomenico, v kateri sporočajo, da so tri vlade odobrile vladi FLRJ prejem na račun pomoči za prvo polletje 1952 v znesku 25 milijonov dolarjev. Od tega zneska odpaše 16,25 milijonov dolarjev na Združene države Amerike, 3,75 milijonov dolarjev na Veliko Britanijo in 5 milijonov dolarjev na Francijo. Naša država si bo iz tega odobrenega zneska nabavila surovine, ki so neogibno potrebne industriji.

Zveza borcev - pridobitev naše ljudske revolucije

S 1. februarjem bo zaključeno sprejemanje v članstvo ZB NOV

Že drugi kongres Zveze borcev NOV je postavil kot eno najvažnejših nalog organizacije ZB nalog, da se sprejmejo v vrste ZB vsi tisti, ki imajo pogoje za članstvo, pa iz kakršnih koli razlogov še niso člani. Za razliko od vseh drugih množičnih organizacij v državi je članstvo v Zvezi borcev omejeno na tisto število tovarišev in tovarišic, ki so ali aktivno sodelovali ali pa aktivno podpirala narodnoosvobodilno borbo. Zaradi tega mora seveda biti omejen tudi čas sprejemanja v vrste ZB.

Doba od II. kongresa ZB je potekala z živahno delavnostjo organizacije. Spominimo se samo na proslavo 10. obletnice ljudske revolucije! Skoraj celotno članstvo ZB je sodelovalo v partizanskih pohodih in v pripravah za 22. julij; vrsta predavanj, konferenc, akademij, partizanskih večerov, izletov, sestankov starih aktivistov in borcev, proslav, obletnic ustanovitve brigad, obiskov v partizanskih krajih, odkrivanje spomenikov, plošč, zbiranje gradiva iz NOV za muzeje, razdeljevanje spomenic itd. itd. — vse to prepričljivo govori o dejavnosti Zveze borcev. Prav zato je Izvršni odbor Centralnega odbora Zveze borcev imel v decembru v Beogradu sejo, na kateri je sprejel pomembne sklepe o delu za poživljanje bojnih tradicij narodnoosvobodilne borbe, o delu za okrepitev obrambne sposobnosti naše države in o številnih organizacijskih vprašanjih.

Sprejemanje v članstvo ZB je zdaj pred zaključkom. Krajevni odbori ZB, ki morda navzlic vsem navodilom okrajnih in mestnih odborov ZB v zadnjih mesecih še niso storili vsega, da bi zajeli v vrste organizacije na svojem terenu vseh, ki imajo po pravih organizacijskih pogojih za sprejem, imajo zadnjo priliko, da svojo malomarnost popravijo. Za zgled naj bi jim bila krajevna organizacija ZB Vavta vas, ki je n. pr. že lani v aprilu zaključila sprejem v ZB z 217 člani. Odbor ZB II. terena v Novem mestu je na primer v nekaj tednih dvignil število članstva od 80 na 216 in zaključil sprejemanje v novembru lanskega leta. Vse preveč je bilo prav na Dolenjskem počasnosti v sprejemanju v ZB zaradi preozkega gledanja odbornikov krajevnih zvez borcev, saj se

je ponovno dogajalo, da niso bili sprejeti ljudje, ki imajo vse pogoje, da postanejo člani organizacije. Sprejemanje v vrste ZB je pomostovljeno. Vsa, ki doslej še ni član ZB, pa izpolnjuje enega izmed spodaj navedenih pogojev, naj se do 1. februarja prijavi najbližjemu krajevnemu ali terenskemu odboru ZB NOV. Na razširitev organizacije ZB NOV moramo gledati prav vsi člani Osvobodilne fronte, posebej pa v teh dneh še tisti, ki imajo pogoje za sprejem v vrste Zveze borcev, a še niso njeni člani.

Da ne bo napak in da bi bili sprejeti v ZB NOV res vsi, ki v njo spadajo, navajamo izveček o pogojih za sprejem v organizacijo:

Član Zveze borcev NOV je lahko:

1. vsak, ki je aktivno sodeloval v NOV;

2. vsak, ki je aktivno podpiral narodnoosvobodilno gibanje;

3. vsak, ki je bil zaradi podpiranja narodnoosvobodilnega gibanja v zaporu, internaciji ali na prisilnem delu;

4. vsak, ki je bil ujet, pa se je v ujetništvu opredelil za narodnoosvobodilno gibanje in se s svojim ponašanjem ter delom zavzemal za uresničitev njegovih smotrov;

5. vsak državljani Jugoslavije, ki se je izven države z orožjem boril proti fašizmu (bivši udeleženci državljanske vojne v Španiji, uporniškega gibanja v Franciji in drugje).

Vse, ki imajo enega izmed navedenih pogojev, morajo osnovne organizacije ZB sprejeti, kakor hitro ugotovijo resničnost prošilčne izjave.

Okrepljena z novimi člani bo ZB od sledi še bolj usmerila vso svojo dejavnost v poživitev bojnih tradicij slavne preteklosti. Široko področje dela čaka ZB v razvijanju in krepitvi zveze ter sodelovanju z Jugoslovansko ljudsko armado, v krepitvi predvojaške vzgoje in stalnem dvigovanju obrambne sposobnosti države. Splošna izvenarmadna vojna vzgoja in tesno sodelovanje z organizacijami PLZ, Ljudske tehnike, Rdečega križa in ostalimi, ki delajo za izvenarmadno vzgojo, je nadaljnja naloga ZB NOV, ki jo je treba tudi v naših okrajih močno poživiti.

SPREJEMAMO POZIV NA PRVO TEKMOVANJE DELAVSKEGA UPRAVLJANJA

Ob drugi obletnici izvolitve delavskih svetov je Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo pozval na prvo tekmovalno delavskega upravljanja vse delovne kolektive in ustanove na šestmesečno tekmovalno, namenjeno okrepitevi našega delavskega upravljanja. Delavski sveti naših podjetij stoje letos pred novimi pomembnimi nalogami, ki jih zahteva dobrobit naše socialistične skupnosti in vsakega delovnega človeka v naši domovini.

Vsi delovni kolektivi bodo zato tekmovali v izpolnjevanju obveznosti, ki jih določa kolektivom družbeni plan, v izpolnjevanju vseh dolžnosti, ki jih predpisuje podjetjem in delavcem naša gospodarska in socialna zakonodaja, v odkrivanju notranjih gospodarskih rezerv v podjetjih in v izpolnjevanju splošnih družbenih nalog delavskih svetov in sindikalnih organizacij.

Vsak sindikat oz. delovni kolektiv, ki želi tekmovali, naj v januarju pismeno prijavi Republiškem odboru sindikata svoje stroke obveznosti, ki jih obljublja v tem tekmovalju uresničiti. Med prvimi, ki so na Dolenjskem sprejeli novo šestmesečno tekmovalno, je sindikat novomeške Industrije perila, ki se je že pretekli teden vključil v to tekmovalno. — Lani je od 50 sindikalnih podružnic v novomeškem okraju do konca tekmovalo samo 6 do 8 podružnic. Letos tega ne smemo ponoviti! Vsak kolektiv naj dobro preprese svoja proizvodna in ostala vprašanja, nato pa sprejme take obveznosti,

Heroju tovarišu Janku Rudolfu smo čestitali

Članstvo sindikalnih organizacij po vsej Sloveniji je vzradostila vest, da je prejel ob 10. obletnici ustanovitve JLA visoko priznanje — Red narodnega heroja med drugimi borci našega novega življenja tudi predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije tov. Janko Rudolf.

Ob plenumu OSS Novo mesto se je tudi članstvo tega sindikalnega foruma priključilo številnim čestitkam in poslali predsedniku RS ZSS iskrene pozdrave, v katerih je bilo izraženo veselje članov sindikatov na Dolenjskem nad visokim odklikovanjem, ki ga je prejel tov. Janko Rudolf. Hkrati s čestitkami pa so bile poslane tudi obveznosti, da bo v zmagovitem zaključnem letu prve Titove petletke dala Dolenjska vse sile za zmago v veliki borbi naše socialistične graditve.

da bo po šestih mesecih videl, da mu je uresničitev sprejetih nalog pomagala dvigniti življenjsko raven v kolektivu, s tem pa tudi skupnosti. Možnosti tekmovalna je nič koliko — z dobro voljo pa je treba tekmovali življenjsko — plodovi tega tekmovalja pa bodo zato nov dokaz zvestobe delavskega razreda v graditvi trdnih temeljev naše socialistične domovine!

Organizac je PLZ se utrjujejo tudi na podeželju

Zimske mesece s pridom izkoriščajo za strokovno usposabljanost svojih članov krajevne organizacije Protiletalske zaščite. V raznih tečajih se izobražuje lepo število te za našo stalno pripravljenost tako važne organizacije. Pa ne samo za primer vojne, tudi v vsakdanjem življenju so koristne stvari, ki se jih naučijo ljudje na tečajih PLZ.

Vzemimo za primer samo tečaj za zdravstvenozaslišno službo, požarnovarnostno službo in druge. Seznanjenost s tehničnimi in

Tako se iz dneva v dan poleg dobre organizacije Protiletalske zaščite v Novem mestu razširjajo in utrjujejo podobne organizacije tudi na podeželju. Čez zimo bodo predvsem predavanja in teoretični pouk, v pomladanskih in poletnih mesecih pa bodo praktične vaje. Z udeležbo na tečajih in pri vajah si udeleženci širijo obzorje, obenem pa tudi usposabljanje za vsak morebitni napad na našo neodvisnost, kajti pripravljenost na vse je največje jamstvo za obranitev miru.

Zbor enot Protiletalske zaščite Novoga mesta po uspešni vaji

kemičnimi sredstvi ter njihovo uporabo, kar prav gotovo ni v škodo udeležencem takega tečaja. Prav zaradi dobre strokovne pripravljenosti in vsestranskega pomena so tečaji PLZ dobro obiskani.

Dobro pripravljene tečaje Protiletalske zaščite imajo v Dolenjskih Toplicah: tečaj za prvo pomoč, ki ga požrtvovalno vodi zaščitna sestra tamošnje zdravstvene postaje, dalje tečaj za požarnovarnostno in tehnično službo. Podobni tečajji so še v Straži, ki so prav tako kot v Toplicah dobro obiskani. V kratkem se bodo pričeli taki tečajji še v St. Jerneju, Mirni peči, Žužemberku, Smihelu pri Novem mestu, pripravljajo pa se tudi v St. Petru in Smarjeti. Zanimivo je, da se vsak, ki je enkrat prišel na tak tečaj, do same redno udeležuje vseh predavanj in vaj, ker so za vsakogar zanimiva. Lani je samo v Straži 28 žensk napravilo izpite iz prve pomoči, v St. Jerneju pa 18 žensk.

Centralni komite naše Partije je razpravljaj O DELU DELAVSKIH SVETOV

VIDA TOMŠIČEVA JE BILA IZVOLJENA ZA ORGANIZACIJSKEGA SEKRETARJA CENTRALNEGA KOMITEJA

Nedavno je bilo VI. plenarno zasedanje Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Na zasedanju so člani Centralnega komiteja razpravljali o delu delavskih svetov. Poročilo je podal tov. Stane Kavčič. V obširni razpravi je sodeloval tudi Boris Kidrič, član politbiroja CK KPJ. Na temelju poročila in razprave so člani Centralnega komiteja sestavili posebno resolucijo z napolitičnim in partijskim organizacijam za delo pri krepitvi in razvoju delavskega upravljanja.

Ni tokratnem plenarnem zasedanju pa so člani Centralnega komiteja izvolili tudi tovarišico Vido Tomšičevo za novega organizacijskega sekretarja CK, ker je odšla tov. Lidija Šentjunc, dosedanja organizacijski sekretar CK, na novo službeno dolžnost.

Radiooddajna poslaja Bela krajina

Naš list je že obvestil bralce, da je na Silvestrovo lansko leto pričela v Črnomlju delovati radiooddajna postaja Bela krajina. Naša najmlajša radijska postaja je že premostila nekaj začetnih težav in pričela z rednimi oddajami, ki so vsak dan od 15. do 16. ure, ob nedeljah pa tudi od 10. do 11. ure. Uredniški odbor radijske postaje, ki mu predseduje tov. Ivan Zele, predsednik Sveta za prosveto in kulturo v Črnomlju, je sestavil načrt oddaj tako, da bo radijska postaja Bela krajina oddajala poleg rednih glasbenih oddaj in reproducirane glasbe tudi naslednje oddaje:

ob ponedeljskih literarnih oddaj, v katerih nameravajo popularizirati naše pesnike in pisatelje s tem, da bodo sodelujoči brali ali recitali njihova dela. K tem oddajam bo potrebno vsekakor pritegniti dijake popolne gimnazije v Črnomlju, ki imajo svoj literarni krožek. Vsak torek bodo na programu oddaje pod naslovom »Belokranjske novice«. Uredniški odbor bo moral razširiti mrežo dopisnikov, da bo z novicami iz raznih krajev Bele krajine zares na tekočem. Ob torkih je na programu tudi pogovor s poslušalci. Vsako sredo bo na programu predavanje iz glasbene zgodovine in belokranjske folklore, ob četrkih pa bo oddaja pod naslovom »Spomeniki na partizanska leta«. Bela krajina ima bogato tovrstno kroniko in je pravilno, da bo uredniški odbor posvetil en dan v tednu tudi spominu vseh, ki so v Beli krajini delali, trpeli in umirali v dneh narodnoosvobodilne borbe za zmago našel OF.

Petkova oddaja bo vselej namenjena ljudskim odborom in raznim gospodarskim predavanjem, ki naj vzgajajo in poučujejo naše ljudstvo, da bo začelo

z modernim načinom obdelovanja zemlje. Sobotne oddaje so namenjene šolam, šolskim vodstvom in zlasti pionirjem, nedeljske pa tedenskem pregledu novic doma in po svetu ter zabavni glasbi. Radijska postaja Črnomelj je vsekakor velika kulturna pridobitev za Belo krajino.

Kratke vesti

DUNAJ. — Na Koroškem Sloveni še vedno nimajo najosnovnejših pravic. Koroška deželna vlada je odklonila zahtevo Slovenske kmečke zveze, naj v zakonu o kmetijski zbornici upoštevajo narodne pravice koroških Slovencev, prav tako je bila znova odklonjena zahteva o enakopravnosti slovenskega jezika. Koroška deželna vlada utemeljuje ta svoj šovinistični sklep, češ da je bilo tako tudi v preteklosti in da zaradi tega koroški Slovenci niso zastopani. Torej zatiranje Slovencev pod nacifašizmom je koroški deželni vladi razlog za nadaljnje teptanje pravic koroških Slovencev.

TRST. — V Trstu so te dni vrtili film »Trieste mia«, ki na podoben način blati naše narodnoosvobodilno gibanje. V tem filmu, ki je bil sneman v Italiji, prikazujejo pristaše narodnoosvobodilnega pokreta kot propadle ljudi, nasilnike in zločince. Grobo pačenje zgodovine so obsodili vsi pošteni Tržačani, tudi tisti, ki sicer niso navdušeni za novo Jugoslavijo. Prikazovanje takih filmov gotovo ne pogloblja odnose med Italijo in Jugoslavijo.

BEograd. — Madžarska zavrača sporazumno rešitev glazbe otoka na Muri, katerega so nezakonito zasedli Madžari. Na jugoslovansko noto je madžarska vlada odgovorila z žaljivo noto, v kateri zavrača sporazumno rešitev, čeprav je nesporno dokazano, da je otok del jugoslovanskega ozemlja, saj je na njem tudi jugoslovanski obmejni kamen.

TUNIS. — S terorjem se ne da strefi osvobodilnega gibanja kolonialnih narodov. V Afriki, kjer so kolonialni narodi še najmanj prebujeni, se je začelo osvobodilno gibanje večjega obsega. V Tunisu je eno izmed žarišč takega gibanja. Pretekli teden je francoska policija v več krajih Tunisa z orožjem nastopila proti demonstrantom. Več ljudi je bilo ubitih, mnogo pa ranjenih.

KAIRO. — Egiptovsko-britanski spor se vse bolj zastruje. Britanske čete so zasedle Ismajlijo, važen kraj na sredi poto med Suezom in Port Saidom, češ da so egiptovski gverilci ubili neko nuno. Egiptovsko notranje ministrstvo pa trdi, da so jo ubile britanske čete, da bi tako našli vzrok za zasedbo tega važnega kraja. Spor se je s tem še bolj zaostрил in je le malo upanja, da bi posredovanje Ibn Saudove Arabije bilo uspešno.

BEograd. — V Jugoslaviji se mu-de delegati mladinske socialistične internacionale, ki so si ogledali razna podjetja, ustanove, tovarne in zadrage. Na tiskovni konferenci so odgovarjali novinarjem na razna vprašanja. Zelo pohvalno so se izrazili o delu naših podjetij ter o delavskih svetih, o življenju pri nas ter o prisrčnem sprejemu.

BEograd. — Zvezna vlada je izdala nova pravila za volitve delavskih svetov. Ta pravila in navodila, ki pomenijo nov korak v življenju upravljanja podjetij, vsebujejo dosedanje izkušnje poslovanja delavskih svetov in so zato dragocen dokument naše revolucije.

LONDON. — Tukaj se je pretekli teden pričela konferenca finančnih ministrov držav britanske skupnosti. Glavna točka dnevnega reda je predvsem, kako okrepiti plačilno bilanco šterlinskega področja. Finančniki prekojnega šterlinskega področja se težke finančne boje.

V Kočanah pridelajo že 4000 kg riža na hektar

V dolini Bregalnice v Makedoniji gojijo riž že stoletja. Se za časa turške nadoblasti so v teh krajih kmetje na srednjeveški zaostali način namakali polja in gojili riž. Blago podnebje daje dolini Bregalnice vse pogoje za pridelovanje riža.

Lani so na njah v okolici Kočan pridelali kmetje in zadržniki tudi že po 4000 kg riža na hektar! Z neprestanim izboljševanjem namakalnih naprav se obetajo kočanskim poljedelcem novi uspehi v pridelovanju riža.

Vera Crnobori:

TRINAJSTARA

Razgovor z narodnim herojem Mikanom Marjanovičem ki je bil leta 1946 v Sovjetski zvezi težko ranjen ob uporabi Rdečearmejcev

Podpolkovnik Mikan Marjanovič, narodni heroj, znan tudi v naši književnosti, je bil v vojni ranjen dvajsetkrat. V miru, 1946. leta, je pa bil težko ranjen trinajstkrat.

Našli smo ga v Vojni akademiji, kjer študira vojaške vede.

»Takrat, 1946. leta, sem bil v Sovjetski zvezi, v Vinstradu, kjer je bila pešadijska ofitrska šola,« je začel pripovedovati tovariš Marjanovič. »Študiral sem pridno, da tako opravičim zaupanje onih, ki so me poslali v šolo...«

V bližini Vinstrada je bilo taborišče kaznovanih oficirjev in podoficirjev-rdečearmejcev. Taborišče je bilo ograjeno z žico in obdano z močno vojaško stražo.

Tisto popoldne sem slišal v učilnico, kako kdaj pa kdaj zažvižga kaka svinčenka. Stopil sem ven, da pokadim cigareto, misleč, da imajo vojski strelsko vajlo. Silno pa sem bil presenečen, videč ruske oficirje, kako bežijo brez kape in bluže, blede in preplašeni. Nato so zaregale strojnice.

Ne vedoč, kaj se godi, sva s tovarišem Mihailom Gacijem ustavila nekoga ruskega majorja, ki je prav tako bežal, in vprašala, kaj se je zgodilo.

»Uprl se je bataljon disciplinsko kaznovanih. Pobili so stražarje in porabili orožje,« je odgovoril.

Se ni končal, ko sta se dva polka rdečearmejcev, ki sta dobila ukaz, da pomirita upornike, razvila v strelice. Razvila se je prava borba, začel se je juriš.

Prej kot sem se ovedel od presenečenja, sem začutil bolečino v prsih. Brez zavesti sem se zgrudil v jarek ob poti, zraven mene je pa padel prav tako ranjen tovariš Mihailo.

Zbudil sem se šele v Moskvi — v bolnici, in zvedel, da se mi je krogla zarila samo dva milimetra nad srcem. V bolnici sem ležal dva meseca in v brezdelju lahko o vsem razmišljal...«

In kakor je takrat v bolnici razmišljal o vsem doživljenju, tako nam zdaj v pripovedovanju oživlja spomine...

Mikan Marjanovič je pripovedoval o svojih otroških letih in kako je kot vajence sanjal o deželi, kjer otrok ne tepe. Pripovedoval je o ugaslem ognjišču, kjer je nekoč njih enajst, bratje in sestre, poslušalo brata, ki jim je bral očetovo pismo iz francoskega rud-

nika. »Dragi otroci, tudi tukaj se težko živijo,« je pisal oče. »Zdaj nimam nikogar več svojih,« je dodal Mikan Marjanovič.

Pripovedoval nam je tudi o bihački borbi 1942. leta. Strojnica mu je presekala žilo pod kolonom desne noge v trenutku, ko je odnašal z bojišča mrtvega tovariša. Za njim so ostali svaži sledovi krvi, po teh sledovih so pa korakali njegovi borci in niti eden ni pomislil na zaklonišče.

Ležeč v bolnici se je spominjal nekaterih podrobnosti iz svojega življenja v Sovjetski zvezi. V zavesti so vstajale stare podobe in dobivale nov, čeprav še vedno nejasni pomen...

Bilo je mrzlo decembrsko jutro 1945. leta, ko so prišli v Moskvo. Prestolnica je bila zavita v snežni plašč. Na postajnem peronu so hodili moški v kožuhih, dame v klobukih in pa nešteto invalidov v starih vojaških oblekah in s palicami. Premraženi otroci so prosili kruha...«

Ležeč v bolnici se je spominjal nekaterih podrobnosti iz svojega življenja v Sovjetski zvezi. V zavesti so vstajale stare podobe in dobivale nov, čeprav še vedno nejasni pomen...

Bilo je mrzlo decembrsko jutro 1945. leta, ko so prišli v Moskvo. Prestolnica je bila zavita v snežni plašč. Na postajnem peronu so hodili moški v kožuhih, dame v klobukih in pa nešteto invalidov v starih vojaških oblekah in s palicami. Premraženi otroci so prosili kruha...«

In pripovedoval nam je Mikan Marjanovič o svojem šolanju, srečanjih in razgovorih. Povedal, kako so njihovi predavatelji radi uporabljali besedo »naše« in predpono »naj« — »naša naj-večja umetnost,« »naša naj-večja armada,« »naše naj-močnejše orožje,« »naša najbolj-človeška morala...« Takrat, 1945 in 1946, ti še v sanjah ni prišlo na misel, kam napeljujejo vodo, toda če je kdo v šali ali pijanosti hotel omalovaževati našo borbo, so se Mikan in drugi naši gojenci uprli.

»Imeli smo drobne spore in nesoglasja... Pogovarjali smo se o teh sporih in svetovali drug drugemu, da se jih izogibajmo.«

... No, uprlo se je taborišče kaznovanih vojakov in podoficirjev — rdečearmejcev. Mikan je bil ranjen. Dobro, lahko bi bilo, da ga ni zadela krogla, lahko bi ga bila zadela nezgodna pri kakih prometnih nesreči, toda...« Nephnehoma me je mučila ena misel: Kaj je te vojske podžgalo, da se upro?«

Zvedel sem. Ravnali so z njimi nečloveško. Ni bila vmes samo lakota.

No, prav, sem razmišljal, nekdo je grešil in ga je treba kaznovati, toda zakaj na način, ki izziva človeku odpor in ga prisili na vstajo? In to v deželi socializma! Zdaj se spominjam besed Gorkega: »Človek, kako to zveni ponosno! Toda kaj je v Sovjetski Zvezi človek?«

Vidite, tako sem bil ranjen trinajstkrat,« je zaključil svoje pripovedovanje Mikan Marjanovič. »Se nekaj? Ko sem se v bolnici ovestil, sem opazil, da nimam ročne ure. Nekdo mi jo je vzel, ko sem ležal v omedlevici. Kasneje, ko sem bolnico že zapustil, sem jo videl na roki komisarja šole. Morda je mislil, da ne bom ostal živ.«

(Po »Borb«)

Slabo obiskan občni zbor OF v Žužemberku

V petek zvečer je bil v Žužemberku zakasnel občni zbor OF, ki se ga je od 255 članov udeležilo samo 93. Občnega zbora se niso udeležili niti vsi člani starega odbora. Skromno poročilo je podal tov. Podboj, ki je v grobih obrih nakazal dosedanje delo, ki ni bilo posebno plodno. Iz blagajniškega poročila pa je bilo razvidno, da so žužemberški frontovci zelo slabo plačevali članarino, ker imajo še precej zaostanka. Pravo na-

vili rusevin. Fronta bo morala izdatno pomagati tudi delovnim članom Zveze borcev, da se letos končno uredi prostor za spomenik, pomagati pa bo treba tudi pri gradnji družnega doma. Vašna naloga je redno plačevanje članarine, da ne bo več tako, kot doslej, ko niti odbornik iz Praprče ni hotel plačati. Fronta bo letos postavila vso skrb čiščenju sadovnjakov, vsa slaba drevesa bo treba izločiti in zasaditi nova, kajti sadovnjaki so pri nas v zelo slabem stanju.

Novi odbor bo moral skupno s KLO pokreniti vse potrebno, da se čim prej uredi javna razsvetljava, saj je bilo za to že izdanih precej tisočakov, koristi pa ni nobene. Mnogo je bilo razpravljanja tudi v zvezi z zdravstvenim domom, ki še sedaj v celoti ne služi svojemu namenu. Neki hudomušni član OF je kar prav povedal: »na okraj, ki tako macehovski odloča o našem zdravstvenem domu, je treba sporočiti, da se žužemberčani boje, da ne bi rja v najkrajšem času poržla,« že tako zarjavel rentgenski aparat. Ta namreč še dalje časa leži neuporaben in gospodarita po njem le prah in rja. Frontovci so zahtevali, da se zdravstveni dom uredi čimprej sistematično. Tudi vodovod na trgu gospodine zelo razburja, zato je treba za ureditev tega prav trde roke.

Upamo, da se bo novi odbor znašel in da bo predložil tudi v redu opravil. Občni zbori OF v Krških, Rebrji, Gradencu in Lipju, ki so bili v decembru, so bili zelo plodni. Fronto v Suhu krajini čaka letos vrsta hvaljenih nalog, ki so zajete v sprejetih sklepih. Sl. Hotko

MESTNI ODBOR ZVEZE BORCEV V NOVEM MESTU
 prireja v soboto 2. februarja 1952
 v vseh prostorih Doma JLA
KULTURNO-ZABAVNO PRIREDITEV
 Čisti dobček namenjen za povišitev spomenika žrtvam narodnoosvobodilne vojne v Novem mestu

sprotje pa so vasi Lipje in Gradenc, kjer so navzile večji revšinski plačili vso članarino. Zaradi nedelavnosti odbora na desnem bregu Žužemberka so ta del med letom priključili k levemu bregu.

Po poročilu se je razvilo živahno razpravljanje. Frontovci so ugotovili, da dosedanj odbor ni uresničil vseh sklepov. Premalo so podpirali delo ljudske univerze iz Novega mesta, ki je organizirala več aktualnih gospodarskih predavanj, na katera pa je navadno prišlo le nekaj ljudi in zaradi tega tudi predavanja ni bilo več. Ker nameravajo v Žužemberku spet vpeljati predavanja, bo moral novi odbor z vsemi člani OF vred poskrbeti, da bo dvorana v bodoče kar najbolj polna. Za drugi teden bo prvo tak predavanje s področja živinoreje. Tudi kmetijska zadruga namerava za svoje člane in ostale kmetovalce prirediti vrsto poučnih predavanj.

V novi odbor so izvolili nekaj novih članov, zato upamo, da bodo le-ti vzdržali k delu vse frontovce in stare odbornike. Frontovci so na občnem zboru predlagali več pametnih in koristnih stvari in ugotovili, da se je treba sestankov bolj redno udeleževati. Krajevna pota so v zelo slabem stanju. Razni brezvezni navzile prepovedi vlačijo po njih les, zato so pota že skoraj popolnoma uničena. Frontovci so zahtevali, da KLO take ljudi strogo kaznuje. Tudi trg kaže obupno lice; vespovsed je razmetan les, tramovi, deske, odpadki lesa in trede ovac brez nadzorstva. Čistoča je skrajno slaba tudi pri vodnjaku in napajališču, kjer nihče ne čisti prostora. Veliko so razpravljali tudi o hišah, ki jih je treba očistiti in prebeliti. Nekateri še do danes niso pospra-

Obseg bodoče topliške občine

Delo za združitev manjših krajevnih ljudskih odborov v večje in upravljanja zmogljnejše občine je v glavnem že končano. Pod občino Dol. Toplice bodo predvidoma spadale vse vasi bivše predvojne občine, zraven teh pa še nekaj vasi iz predvojne občine Poljana, ki so bile doslej priključene KLO Podturen. Do zadnjega časa je bilo nerešeno le še vprašanje vasi, ki so doslej spadale pod KLO Uršna sela, pa tudi za te je zdaj že določeno, da bodo priključene občini Dol. Toplice. S tem bo postala občina Dol. Toplice ena največjih v okraju. Po številu prebivalstva sicer ne bo med največjimi, ker je v velikem delu priključene sveta le malo obljudenih vasi, ki še zdaj kažejo posledice okupatorjevega uničenja. Nekateri teh vasi so bile prej naseljene s Kočevarji; ko so se ti izselili, so vasi ponekod še zdaj brez prebivalcev.

40.000 ljudi pogrešajo. V zahodnem delu Japonske in Kitajske je bilo nedavno veliko potresi. V teh pokrajinah je bilo porušenih okrog 70 odstotkov vseh poslopij. Škoda je utrpelo 120 tisoč ljudi. Število človeških žrtev še ni natančno ugotovljeno, pogrešajo pa jih 40 tisoč.

Hitlerjev dvorec porušen. Po dolgih pogajanjih med ameriškim in nemškimi oblastmi je bavarski minister za finance odredil, naj do tal porušijo dvorec v Berchtesgarden, ki je bil nekoč Hitlerjeva lastnina in njegov sedež. V njem je Hitler preživljal polne mesece. Leta 1945 so zavezniška letala dvorec bombardirala, maja istega leta pa so ga zavezniške čete zasledile. Po vojni so si mnogi turisti ogledali njegove razvaline.

3200 stopinj vročine. Znanstveniki na inštitutu za raziskovanje na univerzi Temple v Filadelfiji so praktično dokazali, da lahko napravijo plamen tako velike vročine, da hitro zgori še tako odporna snov. Znanstveniki na reviji »Science Digest« poročajo, da razvija tenak plamen vodika in flara temperaturo 492 do 5200 stopinj Celzija, ki velja hkrati za najvišjo temperaturo, ki se jo kdaj dosegli v laboratorijih. Ti znanstveniki so izdelali tudi nekakšno baklo, v kateri zgorava v prah zmetli aluminij s kisikom. Plamen te bakle prežge v dveh minutah 8 cm debel betonski zid.

ZDA bodo sgradile letalonosilke po 60.000 ton. Ameriški mornarški minister je izjavil, da bodo ZDA zgradile 10 orjaških letalonosilk po 60 tisoč ton. Prvo bodo že v kratkem začeli graditi v New Portsmouthu. Ta mesece bodo spustili v morje tudi prva dva »lova podmornic«, ki sta oborožena z novim tajnim orožjem, s katerim hitro najdejo in uničijo podmornice.

Nečloveški »čistopis med generali. Po »čistopisu« v vladi od prevratnih in titotističnih elementov: so sedaj na češkoslovaškem prešli na čisto v vrsti generalov češkoslovaške armade. Prvi je prišel na vrsto divizijski general Hruška, ki so ga zaprli, medtem ko je on pred meseci zapiral še druge visoke oficirje.

5000 besed na minuto. Neki izumitelj iz Alzacije je sestavil registrirni aparat za radiotelegrafski znak, ki lahko sprejema Morsejeve oddaje in jih zapisuje z brzino 5000 besed na minuto, kar predstavlja svojevrsten rekord v hitrosti.

Televizija v službi kirurgije. Kirurgi v Los Angelesu, Chicago in New Yorku so na platnu televizijskih sprejemnikov spremljali operacijo aorte (žile-dovodnice) nekoga dvaj-

prekrške pri OLO, ki je izvoljen od Plenuma okrajnega ljudskega odbora. Prav tako so v novem Temeljnem kazenskem zakonu sprejeta ista demokratska načela kot v kazenskem postopku. Vsak obdolženec mora biti, preden se ga kaznuje ali oprosti, zaslišan. Obdolženec lahko ima svojega zagovornika. V postopku velja načelo ustnosti in se začne po uradni dolžnosti. Sodnik za prekrške je po končanem dokazanem postopku samostojen v odločanju kazni, to pomeni, da sodi po prostem preudarku.

V zakonu je sprejeto tudi važno načelo, ki se uporablja v vsem demokratskem sodstvu, namreč načelo dvostopnosti. Obdolženec ima po izdani odločbi o kazni možnost pritožbe na drugostopen organ, ki je v tem primeru Senat za prekrške pri Ministrstvu za notranje zadeve ljudske republike. Ta organ lahko odločbo spremeni, razveljavi ali potrdi. V zakonu je tudi urejeno, kam se stekajo dohodki denarnih kazni; vsi taki dohodki gredo za socialne ustanove.

V čem je razlika med delom prejšnjih komisij za prekrške, ki so delovale na okrajnih ljudskih odborih in sedanjim sodnikom za prekrške? Komisije za prekrške so izrekale dostikrat le najostreje kazni, bili pa so tudi primeri nepravilnih kaznovanj. Sedanji postopek predvideva točnejšo ugotovitev dejanske krivde obdolženca. Prej so se denarni dohodki takih kaznovanj stekali v proračun odbora, ki je kazni izrekel. Ostrina kaznovanj se je včasih ravnala zato prav po tem vidiku.

Kakor v kazenskih, se seveda tudi v upravno-kazenskih zadevah upoštevajo olajšilne in obtežilne okoliščine, ki seveda vplivajo na višino in vrsto odmerjene kazni.

To so glavna načela Temeljnega zakona o prekrških, ki kažejo, da je tudi ta zakon postal močno orožje v rokah demokratskih množic za krepitev našega socialističnega pravnega reda. Zakon o prekrških kaže na močno rast naše mlade države in v sklopu drugih zakonov počasi zaokrožuje in utrjuje naš socialistični red.

DOMA IN PO SVETU

Operirani fant se je rodil z zoženo aorto, kar je oviralo njegov krvni obtok; zato seveda ni bil zdrav. Nobena zavarovalnica ni hotela skleniti z njim pogodbe in zdravnik so mu svetovali, naj se ne oženi. Operacija je spremljala na televizijskih sprejemnikih del 250 zdravnikov. Kirurg je izrezal zoženi del aorte in jo znova zašil. Po operaciji je začela kri normalno krožiti po fantovem telesu.

Prispevek dramskih umetnikov Srbije za Kulturni dom v Trstu. V Beogradu je bil plenarni sestanek dramskih umetnikov Srbije, na katerem so razpravljali o raznih stanovitih zadevah. V poročilu društvenega vodstva je bilo navedeno, da so dramski umetniki Srbije z pomočjo raznih svojih prireditelj prispevali za Kulturni dom v Trstu že 220.000 din.

Teraminin proti otroški pljučnici. Dva ameriška zdravnika, ki sta zatirala epidemijo virusne pljučnice v nekem majhnem mestu, sta ugotovila, da se dosežejo s teraminom najboljši uspehi pri dojenčkih in otrocih, če dobe pljučnico. Zdravila sta 160 otrok s teraminom, cloromicinom in aureomicinom, tremi novimi antibiotiki. V vseh primerih, ko sta uporabila teramin, so otroci ozdraveli že v petih dneh. Po dveh dneh je temperatura obnočno padla. To sta ugotovila na 43 izmed 53 obolelih otrocih. Zdravljenje drugih desetih otrok, ki sta jih zdravila brez antibiotikov, pa je trajalo 25 dni.

Bogata ležišča marmorja. Prilep postaja razen po tobaku čedalje bolj znan tudi po zelo dobrem marmorju. Prilepki marmor uporabljajo že dolga leta. Nedavno so odkrili nova bogata ležišča marmorja. V vseh kamnolomih so odkrili 10 vrst tega za gradbeništvo tako pomembnega kamna. Za prilepki marmor se zanimajo tudi v tujini.

Kulturno življenje Zagrebčanov. V devetnajstih zagrebških kinematografih so prikazovali lani 766 umeiških filmov, ki jih je videla 5.846.969 ljudi. Vsak dan je bilo v zagrebških kinematografih okrog 16.000 ljudi. Zagrebška koncertna poslovalnica pa je priredila lani 148 koncertov, ki jim je prisostvovalo 96.998 ljudi. Centralna ljudska univerza je priredila 121 predavanj in 203 filmske predstave, ki jim je prisostvovalo 87.500 ljudi.

KAJ TOREJ?

V »Dolenjskem listu« z dne 18. januarja poroča K. M. o delu planincev v Črnomlju. Vesti so razveseljive, kajti v Črnomlju je bilo po vojni Planinsko društvo že ustanovljeno, pa je takoj nato zadremalo (glej Brilejev priložnik za planince iz l. 1950, str. 29; PD Črnomelj, ustanovljeno l. 1949, ima sedež v Črnomlju. Delovno področje: Bela krajina). Upamo, da bo zdaj drugače!

Rad pa bi se s tovarišem K. M. dogovoril o imenu; v članku uporablja namreč petkrat izraz podružnica SPD oziroma Slovensko planinsko društvo, dvakrat pa izraz Planinsko društvo.

Kolikor mi je znano, se izraz SPD izza vojne nič več ne uporablja. S tem seveda nečem kratiiti imenu SPD ogromnih zaslug za slovensko planinstvo vse od ustanovitve l. 1893. Ker pa se naša planinska organizacija zdaj imenuje Planinska zveza Slovenije (krajšano PZS), naj tudi Črnomeljani uporabljajo izraz Planinsko društvo Črnomelj, da ne bo zmede in pomot.

Kar pa zadeva bodoče delo tega društva — veliko uspeha!

Ljubljana

Vpisovanje v Trgovsko šolo v Novem mestu

Vpisovanje v I. razred Trgovske šole za šolski okoliš okrajev Črnomelj, Grosuplje, Kočevje, Krško, Novo mesto in Trebnje bo v ponedeljek 11. februarja 1952 ob 14. uri v pisarni šole, Novo mesto, Feldlova ulica 1-1.

Vpsja je obvezna za tiste učence in učenke, ki imajo tretletno učno dobo in še niso hodili v šolo, dalje za tiste, ki so bili v jesni 1951 razvrščeni po okrajih na prakso.

Sprejeti pa bodo v šolo tudi učenec, ki bodo imeli priporočilo OLO, poverjenstva za trgovino in gostinstvo, in ki imajo za sprejem predpisane pogoje.

K vpisovanju morajo prinesli interese s seboj izpisek iz rojstne matične knjige, zadnje šolsko izpisevalo, učno pogodbo (če so v delovnem odnosu), zdravniško potrdilo, da so sposobni za poklice (za začetnike), priporočilo OLO, čistilne in higijenske potrebščine, rjuhe, blazine in odeje (če želijo stanovati v internatu).

Šola za učence v trgovini, Novo mesto — Vpisovanje

Vpisovanje za II. in III. razred za šolski okoliš okrajev Črnomelj, Grosuplje, Kočevje, Krško, Novo mesto in Trebnje bo v pisarni šole, Feldlova ulica 1-1 v ponedeljek dne 11. februarja 1952 ob 14. uri.

Vpsja je obvezna za tiste učence, ki so končali I. razred do junija 1951, dalje za tiste, ki imajo dvoletno učno dobo, ne glede na to, če so jo že končali in za pomočnike in poslovdjce, ki so bili prevedeni na tak položaj, niso pa končali strokovnih šol.

Po predloženi prevodbi se jim ne bo mogel priznati položaj, če ne bodo uspešno končali šole.

K vpisovanju morajo prinesli s seboj: izpisek iz rojstne matične knjige, zadnje šolsko izpisevalo, učno pogodbo, čistilne in higijenske potrebščine, rjuhe, blazine in odeje (če želijo stanovati v internatu).

Franček Saje:

Belogardistični štajerski bataljon

»Nekako sredi aprila 1942 sem šel v partizane, kjer sem bil v 2. bataljonu Dolenjskega odreda, in ostal v partizanih do srede maja. Ko sem šel neki večer do Maverja v Praprče, mi je dal pitl in me pregovoril, češ da so Gorjanci polni četnikov in da bodo z Italijani napravili ofenzivo na partizane ter jih vse polovili. Zato se nisem več vrnil v svojo ednico. Po nekaj dnevih sem krenil s kolegi Plišmohtom Kvirinom in njegovim bratom Sikstom in vsemi, ki so se trenutno tam zadrževali. Bilo nas je okrog štirideset in smo se ustavili v bližini St. Jošta, kjer smo logorovali. V tem logoru je bilo že zbranih okrog trideset, po mojem mnenju četnikov.«¹⁰

V začetku junija se je v St. Rupert pripeljal Marjan Pavlič-Svarun, bivši aktivni podoficir iz Ljubljane, ki je od 8. do 11. junija s pomočjo domačih organizatorjev zbral okrog 20 belogardistov iz St. Ruperta in okolice. Po številu belogardističnega moštva, poslanega pod orožje, je šentrupersko župnišče v tem času torej prednjačilo v vsej Sloveniji. Kako goreči in zanesljajši so bili šentruperski snovalci belega, izdajstva, zgovorno dokazuje primer Antona Jamnika:

»Je šel Tone Jamnik k njim (k partizanom — op. S. F.) na Trebno. S mo bratranec, a on je reskiral in šel. Zvedel bo njihove načrte in prinesel pošto. Bog naj bo z njim in sreča. Saj se je pripravil tudi na najhujše.«¹⁷

Pavlič-Svarun se je s svojo šentrupersko belogardistično skupino, prav tako izdajajočo se za partizane, nekaj dni zadrževal okrog St. Ruperta in Mirne ter mobiliziral belogardistične privržence. Nato je šel do Mirne peči, kjer se mu je pridružil nekaj tamošnjih belogardistov. Vrnili so se v Stražo pri St. Rupertu do Uhanovih:

»12. VI. 1942: Sinoči so prišli fantje k nam skupaj z onimi iz Mirne peči. Prišli so po nas. Ostali so pri naših sedovih na podu... Kakšne občutke sem imela jaz, ko sem zagledala naše fante večeraj zjutraj s partizanskimi kapami na glavi. Bog pomagaj, vrhu tega pa še to. Potem so mi dovolovale, kako stvar stoji. Sem bila bolj zadovoljna...«¹⁸

Šentruperski »partizani« so v noči od 13. na 14. junij krenili proti Prečni, kjer so v naslednji noči zavratno poklali prve tri partizane. Zaradi tega zločina so partizani v sredo 17. junija po belogardistični sledi prišli v St. Rupert, po-

4

lovili nekatere ustanovitelje morilske tolpe in jih zavoljo dokazane krivde 18. junija po naredbi štaba Dolenjskega odreda za 28. maj¹⁹ obsodili na smrt. Ustreljeni so bili: župnik Franc Nahčigal in kaplan Franc Cvar, Anton Jamnik in Alojzij Jakoč, kaplana Franca Brulca so za slišljanju zaradi manjše krivde izpustili, nekateri belogardistični zaupniki pa so pobeželi. Te dogodke je Roza Uhanova takole zabeležila v svoj dnevnik:

»Poročilo« § (9. X. 42), ki jih je izdajal kaplan Nande Babnik, objavljajo pod rubriko iz partizanske zakonodaje prepis te navedbe:

»1. Naredba štaba Dolenjskega odreda za 28. maj 1942. Glede na dejstvo, da se je na področju Dolenjskega odreda pojavila majhna oborožena tolpa belogardističnih banditov, ki sodelujejo in vohunijo za italijansko vojsko ter širijo med prebivalstvom strah, vršijo nasilna dejanja proti civilnemu prebivalstvu pod krinko partizanov in silijo ljudi na mobilizacijo, nareja štab Dolenjskega odreda vsem partizanom, narodnim zaščitnikom in poštenemu prebivalstvu: da takoj uničijo to tolpo, kjer koli jo zalotijo, a civilno prebivalstvo naj takoj o pojavu te tolpe obvesti komandirje narodne zaščite in najbližjo partizansko ednico.

Vsakdo, ki bi

1. bil član te oborožene tolpe, 2. vršil za te tolpe kakršne koli usluge, zbiral in predajal hrano, bil kurir, ki prikrival in zamačal nje pojavje partizanskim ednicam ali komandirjem varnostne straže, 3. bil dokazano član belogardistične organizacije, bo po kratkem postopku ustreljen.

Premoženje obojencev bo zaplenjeno v korist žrtvam okupatorskega ali belogardističnega terorja. Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Komendant: Urban Velikonja. — Politični komisari Tona Spanec.

¹⁰ Nepodpisani dnevnik Roze Uhanove sem našel v arhivu Informativnega urada in po njegovi vsebini ugotovil avtorico. Datumi niso čisto točni, ker dnevnička ni pisala sproti, ampak kasneje po spominu.

¹⁶ Kočevski proces, zasliševanje Jožeta Stepeca, rojenega na Cirniku, stan. v Gorenji vasi pri Mirni, pred FVS v Kočevju 16. sept. 1943.

¹⁷ Kot opomba pod 15. Datum 2. VI. 1942. ¹⁸ Prav tam.

Po navodilih škofa Rožmana - vojni zločinec, z vednostjo škofa Vovka - lažnivec in hinavec

Župnik Jakob Širaj iz Mirne pred ljudskim sodiščem

K dolgi vrsti neizpodbitnih dokazov izdajstva in sovražnega delovanja večjega dela slovenske duhovščine med okupacijo in pozneje se je priključilo sedaj še delovanje prodekana in župnika Jakoba Širaja iz Mirne na Dolenjskem. Na javni razpravi okrožnega sodišča iz Novega mesta, ki je zasedala 16. januarja 1952 v dvorani zadruga doma v Trebnjem, se je zbrala množica prebivalcev iz Mirenske doline in Trebnja, ki je pazljivo sledila razpravi.

Senat okrožnega sodišča, kateremu je predsedoval predsednik okrožnega sodišča Hubert Repovž, prisednika pa sta bila Ciril Majcen in Minka Medja, je po celodnevni razpravi spoznal obtoženega Jakoba Širaja in Marijo Kralj krivca obtoženih dejanj ter je obsodil:

Jakoba Širaja na 9 let strogega zaporja in izgubo državljanjskih pravic za dobo treh let.

Marijo Kralj pa zaradi prikrivanja in podpiranja vojnih zločincev na 6 mesecev strogega zaporja.

Obtožnico je zastopal javni tožilec za novomeško okrožje Leon Perhavec, obtožena pa je zagovarjal dr. Dušan Smodej, odvetnik iz Novega mesta. Kot olajševalno okolnost je sodišče upoštevalo dokaj skesano priznanje župnika Širaja in njegovo starost. Izrečena kazen je sicer obšutna, vendar pa ni primerna zločinom, ki jih je župnik Širaj zagrešil med okupacijo. Izrečena kazen pa je hkrati tudi dokaz, da je danes ljudska oblast dovolj močna in da ne hodi po stopinjah okupatorjev in njihovih domačih hlapcev ter izdajalcev, ki so poznali samo načelo »Zob za zob!«.

»Po sedmih letih pride vse na dan,« pravi ljudski pregovor. Tako je tudi — čeprav dokaj pozno — prišlo pred ljudsko sodišče izdajalsko delo župnika Širaja. Poleg tega, da se je v vrsti let marsikaj pozabilo, marsikaj pa med ljudmi tudi odpustilo, ima župnik Širaj na vesti vrsto kaznivih dejanj, ki jih je zagrešil nad lastnim ljudstvom. Nič čudnega ni, da slovensko ljudstvo na take duhovnike ne more gledati drugače kakor s prezirom, saj so s svojimi deli dokazali, da niso vredni nositi suknje svojega stanu.

26. novembra 1941. leta je takratni ljubljanski škof Rožman sklical sestanek vseh duhovnikov trebanjskega področja v St. Rupertu na Dolenjskem. Namen sestanka je bil pogovor in načrt borbe proti komunizmu. Bojeviti škof je odločno zahteval od svojih podrejenih, da se prično borijo proti partizanom in njihovim družinam ter pristašem OF z vsemi sredstvi. Za takrat pa je škof Rožman tudi obljubil italijansko pomoč v orožju in ostalem.

Župnik Širaj je živel na Mirni od leta 1929 dalje. Zvest navodilom svojega predstojnika in vsekakor tudi po lastnem prepričanju je začel s pomočjo kaplana Kunstelna s pripravami za organizacijo Legije smrti v prvih mesecih 1942. leta. Sklicala sta sestanek pristašev v Rugljevi zidanci na Trbinju, katerega se je udeležilo poleg župnika Širaja in vojnega zločincev kaplana Kunstelna kakšnih 10 mož. Na sestanku sta oba duhovnika navduševala prisotne za vstop v Legijo smrti za Mirensko dolino. Zidanico si je izbral župnik Širaj kot prostor za svojo agitacijo po lastni izjavi zato, »ker je to najbolj primeren kraj za tak razgovor«. Vpliv gospoda župnika na verne farane je seveda tudi tu opravil svoje, navzlic propagandi pa so izmed 10 vstopili samo 3 možje v Legijo smrti, kar dokazuje, da so Mirenčani že takrat vedeli, da razvoj ne bo tekel tako, kot sta ga napovedovala duhovna gospoda.

Na vprašanje predsednika senata, zakaj se je odločil za pot izdajalstva, je župnik Širaj povedal tole:

»Ker so tako nakazali gospod škof in ker sem mislil, da hočejo komunisti pri nas pod okriljem Osvobodilne fronte uvesti ruski režim...«

»Pod »ruskim režimom« pa si je župnik Širaj predstavljal seveda vse, kar je naprednega.

Da so pri zločinah okupatorja zvesto sodelovali tudi člani Legije smrti, to župnika Širaja seveda ni motilo.

LJUDI JE POŠILJAL V INTERNA-CIJO, KER JE MISLIL, DA SE JIM TAM DOBRO GODI...

Kadar so Italijani ali belogardistični izdajalci potrebovali kakršnekoli podatke, so se obrnili na župnika Širaja, ki je s tem rad postregel zločince. Ob neki priložnosti je v poletju 1942. leta dal vojnemu zločincu Sikstu Pižmohtu podatke o aktivistih Mirku Ruglju in Jožetu Zanu in še pripomnil, da sta oba zelo nevarna. Kmalu sta bila aktivista po pripadnikih Legije smrti aretirana in zverinsko pobita. Ob neki drugi priložnosti je župnik Širaj sprejel v farožu vojnega zločince akademika Janeza Gruma in mu izročil spiske »sumljivih ljudi, pristašev OF«, katere bi bilo treba odstraniti. V septembru 1942 so Italijani in beli na Mirni aretirali približno 16 ljudi, največ možkih, ter jih zaprli na dvorišču Bulčeve gostilne. Župnik Širaj je skupno z italijanskim oficirjem na spisku aretirancev določal, kdo pojde v internacijo. Na seznamu so bili označeni z rdečim svinčnikom. Pri zagovoru je sodnikom trdil, da je določal ljudi za internacijo samo »...zato, ker sem mislil, da se jim tam dobro godi, saj so tako pripovedovali Italijani...« Čudno je pri vsem tem le to, da je za internacijo gospod župnik Širaj določal vedno le simpatizerje OF in družine partizanov, ni pa privoščil »dobrot« italijanskih taborišč pripadnikom družin bele garde in Legije smrti.

STRADANJE ZAVEDNIH SLOVENSKIH DRUŽIN — EDEN IZMED NAČINOV »BORBE« PROTILJUD-SKEGA SLOVENSKEGA DUHOVNIKA

Takrat vsemogočni italijanski podrepnik Ivan Ban iz Trebnjega je ob neki priložnosti poklical Širaja, da bi se dogovorila zaradi razdeljevanja fonda pomoči v živilih. Sklenila sta, da partizanske družine ne smejo dobiti nobene hrane. Zato je župnik Širaj na

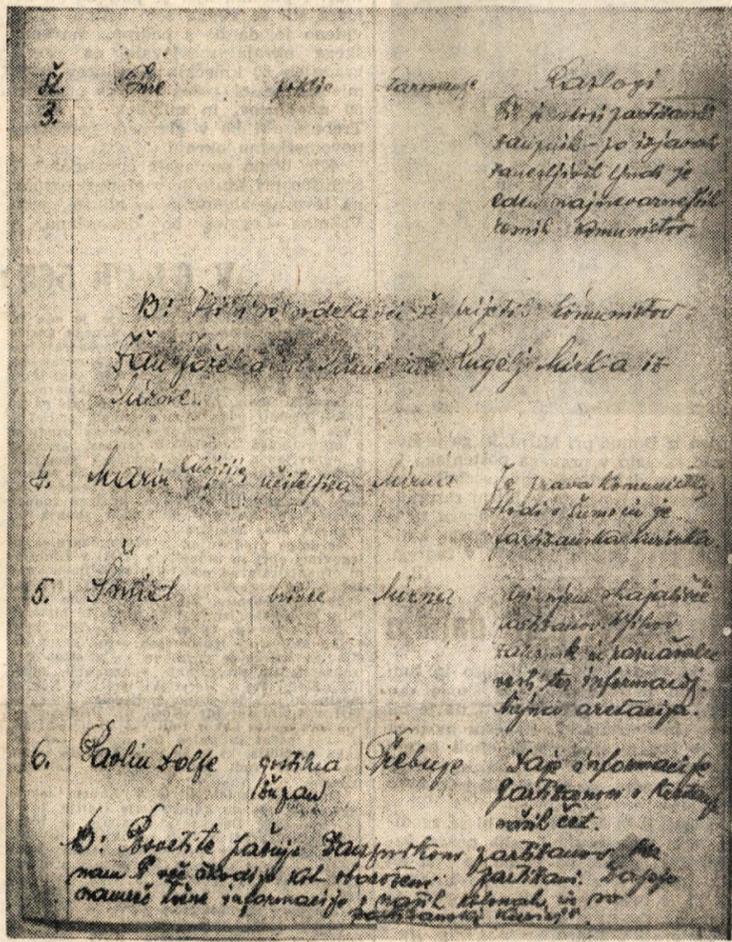
trgovini niso ničesar prejele! Pri raz-živilske nakaznice postavljali posebne znake (»zelo potreben« z rdečilom, kar je pomenilo: Ničesar!). Vse partizanske družine so dobile take opazke, da v

je podoben »duhovniški« obisk opravil pri podobnih grešnikih v drugi vasi.

USTANOVNI ČLANI LEGIJE SMRTI SO POZABLJIVI...

Med številnimi pričami, ki so vse potrdile delovanje župnika Širaja, so bili tudi nekateri udeleženci prvega sestanka Legije smrti v Rugljevi zidanci. Vsi ti so bili na razpravi za čuda pozabljivi in se skoraj ničesar več ne spominjajo, razen kakšne obrobne, nevažne malenkosti. Se to so pozabili, kar so povedali preiskovalnim organom. Čeprav jih štiti amnestija ljudske oblasti, ker so sodelovali v sovražnih vojaških formacijah, se še vedno bojijo povedati resnico. Še beseda »Legija« in »belli« jim gre tako težko iz ust. Raje se izražajo »...tisto ono, kar smo takrat delali...«

Župnik Širaj je na razpravi zatrjeval, da je kmalu po osvoboditvi spoznal svojo zmotno med okupacijo, navzlic temu pa je svojim zvestim somišljenikom večkrat potožil, kako sedaj pri nas ni verske svobode, češ da se otroci ne morejo vzgajati v verskem duhu (menda v takem, v kakršnem

Faksimile poročila vojnega zločince akademika Janeza Gruma o aktivistih OF, sestavljeno na podlagi podatkov župnika Jakoba Širaja poleti 1942

deljevanju socialne pomoči je bilo odločujoče politično prepričanje in ne pomanjkanje v nekaterih družinah. Tako je mislil in delal katoliški duhovnik Širaj, ki se je boril pod zastavo Kristusa kralja za pravičen svet! Na razpravi pa je skesano priznal, da naša ljudska oblast danes tako ne dela...

V jeseni leta 1943 je prišel v farož na Mirni — vsa pota izdajstva so vodila iz farožev in v njej — vojni zločinec kaplan Anton Lavrh. Širaj mu je ob tej priložnosti povedal, kje se nahajata skrito partizansko orožje. Kdo je Širaju to orožje povedal, ni bilo pojasnjeno. Da bi Lavrh orožje lažje našel, mu je Širaj narisal točno skico položaja pri neki hiši na Selih. Lavrh je nato skupno z nemškimi vojaki odšel na označeno mesto, kjer so z grožnjami prisilili Pavlo Volf, da je pokazala v gnoju zakopano orožje. Ob tej priložnosti je prišlo do spopada med partizani in Nemci in je bil en partizan ubit, požgana pa ena domačija.

STARE VEZI DRŽIJO TUDI PO OSVOBODITVI

Medvojno izdajstvo župnika Širaja ni motilo, da ne bi leta 1945 ob neki priložnosti na škofijskem ordinariatu v Ljubljani ob navzočnosti tedanjega generalnega vikarja in sedanjega škofa dr. Vovka, ki mu je menda tako izjavil kar položil v usta, dal na zapisnik izjavo, »da med vojno ni sodeloval z belo gardo in okupatorjem...« Tudi ga ni motilo, da je vzdrževal stike s pobežnimi vojnimi zločinci. Tako ga je leta 1947 prednika Marijine družbe iz Selske gore, Marija Kralj, obvestila, da se nahajata pri njej skrita vojna zločinceva Jože Kafre in neki Kordan in da ga prosita, naj ju pride Širaj obiskati ter obhajati, kajti prav nič ne vesta, kaj se jima lahko vsak čas pripeti. Brat po bogu, prepričanju in kosmatih vestih je želji zločincev seveda rad ustrejel. Obiskal ju je v hiši Kraljeve in seveda zvesto molčal o skrivanju obeh belogardistov. Ze leta 1946

živijo župnik Širaj, Marija Kralj in podobni? Trdil je tudi, da kmečke delovne zadruge pri nas nimajo možnosti razvoja in pri tem kazal na razne pomanjkljivosti in tamkajšnji kmečki delovni zadrugi.

Na razpravi je bilo zaslišanih nad 20 prič in prebranih precej izjav, med njimi tudi izjave treh duhovnikov in originalno italijansko poročilo o lojalnosti duhovščine z okupatorjem v Mirenski dolini.

Pa pogledimo, s čim je utemeljena ta trditev. Članek pravi, da imajo prašiči »naravnost« vzorno zatočišče v rezervatnem lovišču, kjer jih nihče ne preganja. Najosnovnejša naloga dopisnika je bila, pred objavo dopisa ugotoviti resnico na mero dajnih mestih. Če bi jo hotel, bi moral članek napisati, da je bilo v državnem lovišču »Rog« samo v letih 1949 in 1950 uplenjenih nad sto divjih prašičev. Prav tako je dopisnik »pozabil« navesti, koliko je v zadnjih letih padlo prašičev v loviščih obmejnih lovskih družin, za katere se tako vneto zavzema in jih hvali.

In vendar imajo navedene lovske družine revirje, ki so širom Slovenije znani kot nahajališča divjih svinj (Radoha, Brezova reber, Drevodnik, Lipje, Lopata, Gradenc, Debel vrh, Zapotolje itd.). Pisce članek je tudi »pozabil« povedati, da imajo navedene lovske družine v desedanjih mejah svojih lovišč visok stavek prašičev, ki delajo občutno škodo, in da pri zatiranju prašičev ne podvezajo nobenih posebnih ukrepov. V enem izmed članov pisec sam navaja celo vrsto naselij in KLO-jev s območja okoli-

OGLASUJE V »DOLENJSKEM LISTU«

Za dvig kmetijstva in zatiranje špekulacije bi splošne kmetijske zadruge lahko veliko več naredile

Naše splošne kmetijske zadruge, ki so ena najbolj razširjenih gospodarskih organizacij v državi, se daleč niso izpolnile tiste naloge, ki bi jo pri dvigu splošnega gospodarstva kot najmočnejše, izrazito gospodarske organizacije po svojem poslanstvu morale izpolniti. Odveč bi bilo iskati podrobne vzroke, zakaj kmetijske zadruge niso zajele v svoje področje več gospodarskih panog kot so jih. Do nedavnega je bil glavni predmet poslovanja splošnih kmetijskih zadrug le razdeljevanje blaga, vse drugo pa je šlo mimo njih. Del krivde za to nosijo prav gotovo upravni odbori in slab kader v zadrugah, precejšen del krivde pa tudi prav tisti, ki bi od razširjenega delovanja svoje zadruge imeli največ koristi, to je — vsi člani kmetijske zadruge.

Nedvomno so se splošne kmetijske zadruge lani znatno okrepile, posebno v splošni trgovini; v ustanavljanju in utrjevanju pospeševalnih odsekov pa so v celoti še zelo šibke. Prav tu, pri ustanavljanju pospeševalnih odsekov vseh panog gospodarstva, čaka kmetijske zadruge velika in odgovorna naloga.

Poglejmo, kaj so za svoj razvoj napravile splošne kmetijske zadruge v novomeškem okraju, ki, mimogrede povedano, niso med najslabšimi na Dolenjskem.

Po priključitvi manjših kmetijskih zadrug, ki niso imele pogojev za samostojno življenje, k večjim, organizacijsko trdnjšim zadrugam, posluje v okraju še 25 splošnih kmetijskih zadrug, ki imajo skupno nad 8500 članov. Pri vseh teh zadrugah obstaja okrog 55 raznih pospeševalnih odsekov, od katerih pa so mnogi le na papirju. Po številu odsekov so na prvem mestu živinorejski odseki, katerih je 15, dalje štiri mesarije, trije sadjarski odseki, dve opekarni (poljski), osem ekonomij, dve gostilni, dva krojaško-šivilska odseka, trije kreditni odseki, ena mlekar- na, en mizarsko-kolarški odsek, pet strojnih odsekov, štirje čevljarški odseki, dva lesna odseka, dva kovaška odseka in ena pekarija. Po številu odsekov je najmočnejša zadruga S k o c j a n (sedem odsekov), najboljše odseke pa ima kmetijska zadruga S t r a ž a. Med vsemi zadrugami je edina Orehoviča, ki nima nobenega odseka razen trgovine.

Pri dvigu kmetijstva, utrjevanju gospodarstva in zatiranju špekulacije lahko splošne kmetijske zadruge odigrajo veliko vlogo. Da pa bodo tem nalogam kos, se morajo upravni odbori, uslužbenci in tudi ostali zadržniki bolj kot doslej zavzeti za ustanav-

Uspešno delo kmetijske zadruge v Osilnici

Med najboljšimi kmetijskimi zadrugami kočevskega okraja je osilniška, ki je pokazala v zadnjih letih lep napredek. Ima več odsekov, ki so vsi v dobrem gospodarskem razmahu, tako obnovitveni, mizarski, čevljarški, krojaški, trgovinski, lesni, odkupni in hranilni odsek ter pekarna. Vsi odseki so finančno aktivni ter se vzdržujejo z lastnimi sredstvi. S pravilnim gospodarsko političnim prijemom, pridnim delom in pametno razdelitvijo delovne sile so dosegli že lepe gospodarske uspehe. Kmetijska zadruga je letos v rekordnem času zgradila 2 apnenici, ki sta dali že 22 vagonov apna, s čemer so znatno pospešili razne gradnje in obnove vasi. Mizarska delavnica, ki ima 7 izurjenih pomočnikov, je pokazala še posebno lep napredek. Sproti opravlja vsa naročena mizarska dela zlasti za obnovljene hiše in je zelo donosna. Ne zaostajajo tudi čevljarji, ki sprejemajo naročila še iz drugih krajev.

Trgovina je stalno zadostno založena z različnimi predmeti in življenjskimi potrebščinami. Z gibčnim delom je v zadovoljstvo vseh odjemalcev; vsak mesec ima do 2 in pol milijona dinarjev prometa.

V zadnjem času si je kmetijska zadruga v Osilnici iz lastnih sredstev nabavila tudi tovorni avtomobil.

Značilna za osilniško krajevno gospodarstvo je tudi skrb, da nimajo na tem področju nobenega zaostanka v davkih. — ap

ljanje in uspešno poslovanje raznih odsekov pri kmetijski zadrugi, ki naj zajamejo vsa gospodarsko dejavnost kraja. Seveda je treba vse odseke postaviti na osnovo gospodarskega računa, ali z drugimi besedami, vsak odsek mora biti finančno samostojen. Delovno področje kmetijskih zadrug je iz dneva v dan večje. Res je, da gledanje nekaterih nižjih ljudskih organov na splošne kmetijske zadruge ni bilo v preteklosti vedno pravilno in da je bilo storjenih tudi nekaj napak, toda na najvišjih mestih državnega in političnega vodstva pa se je kmetijskim zadrugam vedno pripisoval največji pomen za socializacijo našega kmetijstva.

Med konkretnimi nalogami splošnih kmetijskih zadrug, ki trenutno stojijo pred njimi in katerih se morajo brez-pogojno lotiti, če hočejo odigrati vlogo, ki jim pri današnjem hitrem razvoju gospodarstva pripada, so:

ustanavljanje strojnih odsekov z zadostnim strojnimi parkom, ki bo na razpolago vsem članom zadruge za boljše obdelavo zemlje; ustanavljanje živinorejskih farm, ekonomij in selekcijskih postaj; nabava plemenske živine; ustanavljanje semenskih postaj, drevesnic in trsnic, ki se morajo v pogledu materiala ravnati po krajevnih potrebah in prilikah; gradnja zadrughih objektov, kot so skladišča, domovi, stanovanja in trgovine, gradnja hotelov in penzionov za pospeševanje turizma, kjer so za to seveda pogoji, in vsestranska skrb za razvoj gospodarstva.

Zadruga trgovina bi morala biti resnično posredovalec med kmetom in delavcem. Vse, kar kmet-zadrughnik in trebuje, mora dobiti preko svoje zadruge, prav tako pa tudi vse, kar prodaja, prodaja le preko zadruge. Zakaj bi na primer kmetica nesla prodati nekaj jajc, masla ali zelenjave na trg v mesto, dostikrat na desetine kilometrov daleč, če lahko to proda za isto ceno trgovini kmetijske zadruge? Cas, ki ga zamudi pri nošnji na trg, bi lahko uspešno izkoristila za drugo delo doma ali na polju. To velja tudi za vse druge stvari, ki jih kmet prodaja, pa naj bodo jajca, mleko, zelenjava, sadje ali živina. Prav tako pa mora dobiti v trgovini kmetijske zadruge vse — od žebila do pluga, voza ali kosilnega stroja in motorja. Šele ko bodo splošne kmetijske zadruge na taki višini, bo odpadel vsak poizkus špekulacije, katere žrtev so po navadi največkrat najbolj pošteni kmetovalci na vasi.

Za uresničitev navedenih in še drugih nalog imajo splošne kmetijske zadruge vse pogoje. Z nastavljanjem poštenega strokovnega kadra, stalnim nadzorstvom upravnega odbora in sodelovanjem vseh članov bodo te naloge lahko zadruge tudi uresničile in s tem izpolnile važno in odgovorno vlogo, ki jo imajo pri razvoju in utrjevanju našega socialističnega gospodarstva. P.

Tudi s takimi zločinci se borijo proti zadrughstvu

S kakšnimi vse obsodbe vrednimi dejanji se borijo ostanki temne reakcije proti poštenim starim partizanom in pionirjem novega socialističnega zadrughstva, dokazuje naslednji primer:

Kakor po navadi je zadrugh kmečke delovne zadruge v St. Janžu Ciril Vidmar iz vasi Primštal na Silvestrovo večer nakrmil svojo živino. Zapri hlev in odšel v hišo. Odločil se je, da s svojo družino pričaka novo leto. Zlobna, vsekakor maščevalna roka, pa si je le to ne izbrala, da na skrajno zločinski način izkaže svoje sovražno razpoloženje do Vidmarja. Ko je namreč Vidmar naslednji dan zjutraj prišel v hlev krmiti živino, je našel mlado kravo-mlekarico ubito. Zločinec ji je v trdim predmetom razčesnil glavo, tako da je imela izčaklano oko in so se ji videli možgani. Vidmar je sedaj brez lepe plemenske krave, njegov otroc pa brez mleka.

Organ javne varnosti so takoj pričeli s preiskavo. Upamo, da bo gnanil zločinec kmalu v rokah pravice. M. P.

zapisal, sicer bi moral vedeti, da se meje državnih lovišč ne določajo tjavdan in po željah »posameznikov«, temveč z vidika smotrne gojitve divjadi, zavarovanja redkih vrst divjadi pred iztretjenjem, zaradi zaokrožitve lovskogospodarske snote itd. z eno besedo zaradi dviga lovstva na raven drugih naprednih držav. Gledanje na to stvar z ožjega lokalnega stališča torej ni na mestu in je stvarni lovstva škodljivo.

Kar se pa tiče prizadevanj lovskih podvez Cromeljev in Novo mesto glede sprejeme lovskih meja, jim povemo to, kar že same dobro vedo: najbolj si žele čim večja lovišča in največ hrupa delajo zaradi meje ravno najslabše lovske družine. Le-te zlece-razjeda divjad najprej v svoji revirjih — ali pa jim to store krivolovci in roparice, katerih dovolj ne zatirajo — nato pa si žele še sosednih revirjev, da bi se tam po svoje zagospodarili. To je žalostno, a resnično dejstvo.

Glavna naloga, tako v državnih kot v družinskih loviščih pa je gojitev plemenite divjadi, česar se mnogi očitno ne zavedajo, sodeč po hrupu, ki ga dvignjo ob priliki odobravanja odstrela njunja in zajcev, ker se jim zdijo odobreno število vedno premajhno. Na drugi strani pa se n. pr. ravno lovske družine Semeč, Hinje, Stari trg ob Kolpi in Cromeljev branijo prevzeti žive zajce za osvežitve krvi, zaradi česar ima lovska zveza vedno težave s temi družinami.

K zaključku naj še enkrat poudarimo našo prepričanje, da člani, na katere zgoraj govarjamo, niso bili pisani in interes zadržati. Česar se mnogi očitno ne zavedajo, v interesu nepodpisane članarje in drugih slabih lovcov, ki jim ni pri srcu ureditev zelenih revirjev, pač pa pobiranje plemenite divjadi za zadostitev nelovskih nagljenj oziroma interesov.

Jasno je da bo nekaj prašičev v kočevskih gozdivih vedno ostalo, ker to nuje pač znatno boljši pogoji kot kjerkoli drugje v Sloveniji. Precej lažje kot v nepreloženih kočevskih goščavah pa je število prašičev možno reducirati na znosno stavek v loviških lovskih družin.

Kadar se bodo lovske družine — zlasti pa posamezniki in njih — take vrste, kot se sedaj potegujejo za razširitev, začeli zavzemati za ureditev svojih lovišč ter za uničevanje škodljive in gojitev plemenite divjadi v njih, kakor tudi za resnično lovsko vzgojo svojih članov — takrat naj se članar spet oglašuje.

Uprava državnih lovišč LRS

Resnica o razmejitvenem sporu, divjih svinjah in uničenih pridelkih

V Dolenjskem listu z dne 24. novembra 1951 je bil objavljen članek nepodpisane avtorja pod naslovom »Razmejitveni spor, divje svinje in uničeni pridelki«.

V tem članku so pristranski prikazane lovske prilike v območju okrajev Kočevje, Novo mesto in Črnomelj. Ze pred omenjenim člankom je bilo v Dolenjskem listu nekaj objav podobne vsebine in tudi dopis z naslovom »Ali so divji prašiči bolj zaslužni kot kmečka polja?«.

Sodeč po stili, vsebini, predlogih in željah, ki izhajajo iz omenjenih člankov, je avtor vedno isti, in sicer lovec ne pa kmetovalec, v katerih imenu piše. Čeprav govori ves čas kot je globoko zainteresiran na tem, da se prepreči lovska škoda, pa je iz netočnih, pristranskih in deloma popolnoma neresničnih podatkov razvidno, da so člani, ki jih zasleduje članek s svojimi objavami, popolnoma drugi.

Kot glavni razlog, da delajo prašiči ogromno škodo na poljskih pridelkih, ne navaja nepravilna razmejitve med Upravo državnega lovišča »Rog« na eni strani in lovskimi družinami na drugi strani. Temu pri krojeni so že sami naslovi člankov.

Pa pogledimo, s čim je utemeljena ta trditev. Članek pravi, da imajo prašiči »naravnost« vzorno zatočišče v rezervatnem lovišču, kjer jih nihče ne preganja. Najosnovnejša naloga dopisnika je bila, pred objavo dopisa ugotoviti resnico na mero dajnih mestih. Če bi jo hotel, bi moral članek napisati, da je bilo v državnem lovišču »Rog« samo v letih 1949 in 1950 uplenjenih nad sto divjih prašičev. Prav tako je dopisnik »pozabil« navesti, koliko je v zadnjih letih padlo prašičev v loviščih obmejnih lovskih družin, za katere se tako vneto zavzema in jih hvali.

In vendar imajo navedene lovske družine revirje, ki so širom Slovenije znani kot nahajališča divjih svinj (Radoha, Brezova reber, Drevodnik, Lipje, Lopata, Gradenc, Debel vrh, Zapotolje itd.). Pisce članek je tudi »pozabil« povedati, da imajo navedene lovske družine v desedanjih mejah svojih lovišč visok stavek prašičev, ki delajo občutno škodo, in da pri zatiranju prašičev ne podvezajo nobenih posebnih ukrepov. V enem izmed članov pisec sam navaja celo vrsto naselij in KLO-jev s območja okoli-

ških lovskih družin, kjer je bila prijavljena velika škoda po divjih svinjah. Kljub temu članek strokovnjaku ugotavlja, da bi bil s tem, če bi lovile lovske družine tudi v predelih državnega lovišča, problem lovske škode »rešen«. Rešen bi bil za pisca članka, ki mu je pri srcu nova razmejitve, ne pa lovska škoda, ki bi se v tem primeru brez dvoma občutno povečala.

Pisce dalje navaja, da je število lovskih čuvajev v rezervatnem lovišču premajhno, da bi držali stavek škodljive divjadi na določenih višinih. Ne trdimo, da je število državnih lovcov povsem zadostno, ker se stavek še izpopolnjuje, vendar pa tudi današnje stanje jamči za uspešen pregled nad loviščem. Upoštevati je, da so to poklicni lovci, izbrani izmed najboljših, ki se vsak dan še izpopolnjujejo, dočim so pri marsikateri lovski družini lovski čuvaji le na papirju.

Morda bo članarja glede »držanja škodljive divjadi na določenih višinih« zanimalo, da so državnim lovcem samo v preteklem letu in prvih dneh letošnjega leta uničili v državnem lovišču »Rog« manj kot 12 volkov, 54 lisic in 13 divjih mačk, poleg 116 potepuških psov, 78 potepuških mačk in 127 krugljev, da ne govorimo o velikem številu uničenih vran, srak, šoj itd.

Glede članarja lovskih družin, ki stanujejo na teritoriju državnega lovišča, navaja članek nekatere primere, da imajo uničujoče prašiči v bližini hiše poljske pridelke, oni pa jih »ne smejo iti čakati s puško«. Po zakonitu je vsakomur (ki ima pač orožni list) dovoljeno na svojem polju pokončavati divje svinje. Uprava državnega lovišča ni tega nikomur branila, zahtevala je le, da se plen v smislu zakonitih predpisov izroči lovskemu upravičencu, v tem primeru Upravi državnega lovišča, in da se interese za nočno čakanje sporazume z državnim revirnim lovcem glede kraja in časa (lovec mora biti o čakanju popraj obveščen, ker mora vedeti za vsak strel v svojem revirju) vendar pa so se do sedaj te pravice poslužili le redki posamezniki.

Glede razmejitve državnega lovišča Kočevje navaja avtor člankov, da se je izvedla »po želji posameznika na upravi državnega lovišča v Kočevju«. Pisce članek je verjetno imel v mislih svoje želje, ko je to

KULTURNOPROSVETNO DELO V KANIZARICI

Aktiv mladine v kanizarskem rudniku je ustanovljal mladinsko kulturno-prosvetno društvo, ki je na Silvestrovo že nastopilo s prvim sporedom na domačem odru. Rudarji so bili veseli nastopa, ki jih je razveselil, saj so morali nekateri točke mladinci tudi ponavljati. Zelo poštrevolno so pri delu mladinci Jože Kolenc, Lilica Gros, Joško Križman in Silva Mohorik, ki so tudi najuspešnejši igralci mladega društva. Zdjaj pripravljajo nov spored za nastop, s katerim bodo gostovali v Dobilcih 27. junarja, nato pa še na rudniku v Kočevju. Z doblickom privede bodo uredili oder in nakupili potrebnih predmetov za odrsko družino.

Jože Gosenar

IZ NOVEGA MESTA

HISA. KI JE »DOSLUŽILA«. Stoji na Resljevi cesti (bipolna št. 7) v Novem mestu, razpada in je popolnoma prazna. Bliznjemu stadionu in svoji sicer lepi okolici ni niti najmanj v okras. Zadnji čas je, da se je temeljito popravi ali pa podre, ker v takem stanju, kot je zdaj, je za lastnika in kogar koli brez vsake koristi. S. St.

ZIVAHNO DELO NA LJUBLJANSKI CESTI. ki se je takoj po novem letu zelo razmahnilo, je v preteklem tednu zavrla sneg. ki je obetal pravo zimno delovanje. Pionirski polagajo robnike, posebna skupina znižuje rodnike od Bergmanove hiše do Berjarja, na žalo mnogih meščanov pa so morale pasti tudi lipe na Katarininem trgu, ki je s lipami izgubil tudi neokusen »okras« oz. spomenik. Cesta bo na račun škarje na tem mestu razširjena za dober meter. Prostovolci iz raznih podjetij in terevov so v 14 dneh naredili za 600 prostovoljskih delovnih ur na prvem mestu so zelezničarji z 222 urami, Grm s 125, OLO s 43, DOZ s 36. Mestna podjetja s 37 urami itd.

V TEDNU SLEPIH je bila tudi v Novem mestu akademija v Domu ljudske prosvete. Udeležba je pričala, kako veliko je v mestu zanimanje za slepe soproate in sestere. Poleg številnih Novomeščanov so obiskali privedev te predsednik Sveta za ljudsko zdravje tov. Lojze Zupančič, predsednik Sveta za socialno skrbstvo tov. Martina Petricarja in namestnica predsednika za slepe tov. Mastakovca.

Z zanimanjem so navzoči poslušali govor dr. Antona Hočevarja, v katerem je govoril orisal delovanje učitelja slepih Louisa Braille, ki je izumil pisavo za slepe in si s tem postavil nesmrten spomenik. Orkester na pihal je na začetku in na koncu zaigral, učenka osnovne šole Kon-

Zaključek I. polletja na nižji gimnaziji v Podzemlju

Za zaključek I. polletja na nižji gimnaziji v Podzemlju so pionirji tamonjske šole sklicali slavnostno konferenco, na katero so povabili domače učitelje, zastopnike krajevnih ljudskih oblasti in nekatero starše, ki so izvoljeni v pionirski svet. Sestanek je prikazal uspehe dvomesečnega tekmovanja, ki so ga podzemeljski pionirji napovedali pionirjem ssemške gimnazije. Tekmovanje med obema pionirskima oddeloma za čim lepši učni uspeh, šolski obisk, čistočo v razredih in zavestno disciplino, je vneslo nekaj novega tudi v življenje podzemeljskega pionirskega oddela. Tako so se učni uspehi v primeri z uspehi, ki so bili zabeleženi v I. redovni konferenci, bistveno izboljšali.

Na pobudo vodje pionirskega oddela učitelja Staneta Selana, ki je poživljal delo pionirske organizacije v Podzemlju, so pionirji na tej slavnostni konferenci sprejeli tudi nekaj sklepov za nadaljnje delo. Tako obljubljajo, da bodo osnovali pionirsko igralško družino, organizirali literarni krožek, dobre šahiste privabili v šahovski krožek, pionirski pevski zbor pa bo razširil svoje delo tudi na folklorno skupino, saj bo to pomagal Triglav film izdelati film »Pomlad v Beli krajini«, pri katerem bodo sodelovali na povabilo Etnografskega muzeja v Ljubljani prav pionirji podzemeljske nižje gimnazije in se pripravili s svojo folklorno skupino na snemanje »Zelenega Jurija«, »Kresnice in belokranjske kola »Lepa Anka«. Folklorno skupino pionirjev iz Podzemlja, v kateri bo sodelovala tudi mladina iz bližnjega Gradca, včlanjena v KUD »Oton Zupančič«, bo usposobil za nastop v filmu podzemeljski šolski upravitelj.

Slavnostna konferenca pionirskega oddela v Podzemlju je pokazala, da so tudi naši najmlajši sposobni prispevati krepki delež za kulturno prosvetno rast Bele krajine.

Kino

KINO NOVO MESTO PREDVAJA: Od 25. do 28. januarja: francoski film »Očka«. Od 29. do 31. januarja: ameriški film »Plinska luč«. Od 1. do 4. februarja: francoski film »Pranski«.

Iz ribniškega kota

Ze pred časom smo pisali, da imamo v Ribnici ljudsko knjižnico, ki jo vodita dve poštrevolni tovarišici. Omenili pa smo tudi, kakšna samota vlada okoli teh dveh tovarišic. S blankom smo hoteli opozoriti odgovorne kroge v Ribnici kakor tudi na okraju, da se zavzamejo in odpravijo pomanjkljivosti v zvezi z ljudsko knjižnico. Naši članike je ostal nepoštovan. Knjižničarji delata danes v nezakurjenih prostorih, zato tudi nimata obiskovalcev, za njuno delo pa jima nikjer ne dajo priznanja. Vse to ogroža obstoj ljudske knjižnice v Ribnici in če zastopnik Ljudske prosvete na okraju ne bo poskrbel, da se te nepravilnosti v kratkem odpravijo, bomo kmalu doživeli, da se bo uresničilo prerokovanje v zadnji številki »Pavilhe«: o delovanju naših knjižnic.

Delo KLO Ribnica se je malo bolj raz-

Akcija zbiranja pomoči — denarja in materiala — za zgraditev Slovenskega kulturnega doma v Trstu je v polnem teku. Podjetja, ustanove, družbene organizacije in posamezniki manifestirajte svojo nacionalno zavest in solidarnost s tržaskimi Slovenci in po svojih možnostih še nadalje prispevajte! — Vse denarne prispevke pošiljajte na tek. rač. pri NB Ljubljana, št. 601-953-31-7.

Za vse informacije v zvezi z nabranim materialom se obračajte naravnost na gospodarski oddelek odbora v pomoč za zgraditev Slovenskega kulturnega doma v Trstu, Ljubljana, Jegličeva cesta 4, tel. 31-63.

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Ljubljanska cesta 25, telefon št. 127 — Poštni predal 33 — Tekoči račun pri Komunalni banki v Novem mestu št. dv. 616-1-90323-2 — Cetrletna naročnina 100 din. polletna 200 din. celoletna 400 din — Naročnina se plačuje vnaprej — Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani

IZ NAŠIH KRAJEV

ciljeva pa je sočutno deklamirala. Pevski zbor učiteljske je pod vodstvom tovariša Marklja ubrano zapel nekaj pesmi. Akademija je lepo uspeła. Poslušalci so se o izvajanju programa pohvalno izražali. Njihovo zanimanje za slepe pa se je podvojilo.

TEDEN SLEPIH V DOL. TOPICAH

Dolenjske Toplice so v Tednu slepih priredile spominsko akademijo v počastitev velikega dobrotnika slepih Louisa Braille, ki je s točkasto reliefno pisavo ustvaril možnost, da so slepi sprejeli delo. Akademija je bila izobrazbeno najvišjih ravneh. V uvodnem govoru na čast proslave je tovarišica Cirila Novinec, učiteljica, opisala budo slepih, ki jim ni dano, da bi gledali lepoto narave, ker jim obdaja večna tema. Za govorom so bile recitacije, tovarišica Gregorčeva pa je zapela pesem »Slepec«. V daljšem govoru je razpravljala niže gimnazije opisal življenje in delovanje Louisa Braille in velik pomen reliefne točkaste pisave, ki obatoji iz šestih pik. Braillove pisave se poslužujejo slepci vsega kulturnega sveta.

Tako so tudi v Dol. Toplicah dostojno praznili 100-letnico smrti velikega dobrotnika slepih, Louisa Braille. D. G.

PODHOSTA

Tudi v Podhosti smo praznovali novoletno jelko. Najprej smo mislili, da bomo imeli novoletno jelko skupno z Dol. Toplicami, kar pa ni bilo izvedljivo. Da pa najljubši praznik naših najmlajših ne bi šel mimo nas, smo se odločili, da ga pripravimo sami. Pri pripravi smo pomagale članice AFZ, mladinke pionirji ter cieibani, pa tudi združence niso stale ob strani. Tako smo na silvestrovo ob petih popoldne v rdečem kotičku po lepem kulturnem sporedu obdarovali preko 100 otrok iz Podhoste, Loške vasi, Suhorja in Obrha. To je bilo zadovoljstvo, smeha in veselja med otroci pa tudi odraslimi. Ob tej priliki smo tudi spoznali, da sami svoje sposobnosti podcenjujemo in ugotovili, da imamo veliko napredka v dobrih kulturnih prireditvah v našem kraju. Upamo, da jih v bodoče tudi bomo! J. Z.

DELO GRADŠKIH MLADINCEV

Pretekli teden so se zbrali gradški mladinci in obnovili svojo organizacijo. Prejšnja leta je bila njihova organizacija ena izmed najboljših v kraju, a je lani skoraj popolnoma zamrla, saj se mladina niti enkrat ni zbrala. To je bilo žalostno, ker smo, da obstaja v Gradcu zelo dobro frontna organizacija in Zveza borcev. Vseeno pa ne smemo trditi, da gradška mladina prejšnje leto ni nič delala. Nasprotno: udeleževala se je prostovoljnega dela, ki ga je organizirala Fronta pri preureditvi dvo-

PREDGRAD NA KOLPI

Dne 10. januarja je lovec Jože Lukančič iz Pake nastavljal strupene cikankulje v krogljice, da bi se z njimi zastrupila lisica, ki kaj rada stika okrog vasi za kokošmi. Namesto lisice pa so prišli na vabo štirje volkovi, kar je bilo razvidno iz sledu po snegu. Eden izmed njih je strupeno kroglico pohrustal in takoj poginil. Njegovi kanibalški bratci so mrtvega brata raztrgali in požrli. Osta je le glava, katero so zakopali bližnji kup gnoja na njivi, kjer je lovec odkril.

V Predgradu imamo dva izobrazbenala tečaja za žene in dekleta: kuharski tečaj, ki ga vodi tov. Anica Stefanc, in tečaj za pletenje cekarjev in copat iz ličkanja, katerega vodi tov. Marija Veber.

Združni dom v Predgradu je pred kratkim pridobil na izgledu, ker so vstavili okna s šipami. Tudi notranost sedaj urejujejo in bo v kratkem res postal kulturno-prosvetno žarišče Poljanske doline. S. J.

V Novem mestu bodo odprli šofersko šolo

Novomeško avtomoto društvo je na rednem letnem občnem zboru sprejelo med drugim tudi sklep, da v letošnjem letu posveti čimveč pažnje vzgoji kadra. Zato bo v kratkem pričelo s šoferskim tečajem, ki bo trajal predvidoma dva do tri mesece. Prostor, vozila in strokovnjak so že pripravljeni. Pouk bo teoretičen in praktičen, po končanem tečaju pa bodo tečajniki polagali izpite.

Vsi, ki imate veselje in voljo, da bi se naučili upravljanja z motornim vozilom, pridite na sestanek, ki bo 3. februarja ob devetih popoldne v sindikalnem domu, kjer boste zvedeli vse podrobnosti o začetku tečaja in ostalih pogojih.

šahovski turnir za prvenstvo Novega mesta

V turnirju za prvenstvo Novega mesta tekmuje 16 tovarišev, ki so si že osvojili II., III., IV. ali V. kategorijo. Borbe so zanimive. Vodstvo turnirja so prevzeli sledeči tovariši: Milan Regvat, predsednik okrajnega sodišča, Inz. Jože Medic, podpredsednik planske komisije na OLO, Stefan Seničar in tov. Srečko Škr. Zbranje in razpored kol smo po Bergerjevih tabelah imeli 13. januarja. Po tretjem kolu je stanje sledeče: 1. Sitar 3 točke, 2. dr. Golež 2½, 3. Silla 1 (1 prekinjena, 1 preložen), 4. Jerančič 2 (1 preložen), 5. Verbič 2, 6. Mirovič 1½ (1 preložen), 7. Škerlj 1½ (1 preložen), 8. Kestelic 1 (1 preložen), 9. Eržen 1, 10. Avse 1, 11. Ing. Lovko ¾ (1 preložen), 12. Klemenec ¾, 13. Fink 0 (1 prek., 2 prelož.), 14. Škrab 0 (1 prekinjena), 15. Strajnar 0 (1 prelož.), 16. Škok 0 (2 prelož.).

Šahiste opozarjamo, da ponovno preberejo propozicije turnirja, ki so na oglasni deski SD Novo mesto. Nabelno ne bomo upoštevali izgovorov tekmovalcev, da ne poznajo propozicij tekmovalstva.

MLO je podaril za turnir 2000 dinarjev, tovarna igrača pa garnituro šaha. Za razumevanje in pomoč iskrena hvala!

Šahovsko društvo Novo mesto

rane in postavitvi spomenika padlim borcem. Škoda le, da mladina ni bila povezana v organizacijo, saj bi tako lahko dosegla še mnogo lepše uspehe. Posamezni mladinci so se začeli zanimati tudi za kulturno-prosvetno delo in je večina že vključena v KUD. Vse kaže, da bodo stari igralci došli dobro naslednike.

Na sestanku je mladina sklenila, da čimprej poži fizikulturo, zlasti nogometno in šahovsko sekcijo. V kratkem bodo priredili turnir in se pomerili s sosednjimi aktivmi. V vodstvo — sekretariat so izvolili najboljšo mladince, ki bodo sposobni voditi in izboljšati delo organizacije. —nci

MIRNA PEČ

O gospodinjstvu tečaju v Mirni peči smo pisali v zadnji številki našega tednika, da

nes pa objavljamo sliko ene skupine pridnih tečajnic, ki se učijo kuhanja. Med njimi je tov. Čučkova (na sredi skupine), ki poučuje kuhanje in gospodinjstvo.

KULTURNO ŽIVLJENJE V GRIBLJAH

Po daljšem kulturnem molku je zadnje čase pričela delati igralška družina mladinskega aktivsa LMS Griblje. V decembru so nastupili Jurčičevemu peteljanu »Domen«, s katero so prvič nastopili na domačem odru na novega letnega dan. Dobro podana igra je zadovoljila gledalce, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička. Navzoči uspešno odigralcem korajžo, da so se odločili za gostovanje v Podzemlju in tudi tu pri polni dvorani igro ponovili 6. januarja z lepim uspehom.

Za lep sprejem in veliko pomoč za nastop v Podzemlju se morajo igralci zahvaliti poštrevolnosti tamonjskega gimnaz. upravitelja in učitelja tov. Lojze Zupanca, ki je med drugim sam nastopal vseh šest najst. igralcev. Zahvala gre tudi za izdatno pomoč mladinskemu aktivu LMS v Podzemlju.

Za čisti dohodek pri igrah si je igralška družina nabavila nove kulise trajnejše vrednosti. Sedaj se pripravljajo na gostovanje v Metliki in Semiču, kjer pravilno ocenimo sposobnost družine in temeljitim študijem lahko ugotovimo, da bi mogli bolj pogosto nastopiti tudi z zahtevnejšimi deli doma in na drugih odrih. Po našem mnenju bi bil potreben tudi igralški družini le dober in poštrevoljen režiser, na primer tak, kot je že omenjeni ravnatelj nižje gimnazije v Podzemlju. Mladinski aktiv v Podzemlju je lahko ponosen, da ima pri kulturno-prosvetnem delu veliko pomoč. K. A.

NUŠIČEVA KOMEDIJA »NAVEDENI CLOVEK« NA TOPLIŠKEM ODRU

Igralska družina KUD v Dol. Toplicah je uprizorila v nedeljo, 13. januarja ob 15.30 Nušičevo komedijo »Navaden clovek« v treh dejanjih. Za upravitelje so igralci sami pripravili nove kulise, pri čemer se je potrudil zlasti tov. Stane Sitar, ki je žrtvoval tudi več noči, samo da so bile pravočasno narejene. Dvorana je bila skoraj napolnjena, kar je ponoven dokaz, kako se naši ljudje radi udeležujejo kulturnih prireditev. Ljudstvo je bilo z igro zelo zadovoljno. Pri predvajanju so sicer bile manjše napake, ki pa bi se z večjim in temeljitim študijem vlog dela odpravili. Igralec, ki svoje vloge ne obvlada, je odvisen od šepetala, zato se ne more dovolj poglobiti v vlogo. Nezanjane vloge moti že poklicnega igralca, ki je navejen odrihsk desk, nikar diletant, ki le ob časa do časa prihaja na oder. Želimo, da bi igralška družina še večkrat nastopila in pokazala na nov, lepo opremljen odru, ki bo v kratkem dobil še novo slikarjio. D. G.

Naravno gibanje prebivalstva

V OKRAJU NOVO MESTO V decembru so se v okraju rodili 103 otroci, od teh 48 dečkov in 55 deklic. Umrlo je 37 ljudi, od teh 22 moških in 15 žensk. Porok je bilo 24.

POROCILO SO SE: Oficir JA Jurkovič Josip iz Zagreba in kuhinjska pomočnica Počervina Marija iz Straže. Oficir JA Kralj Franc in hči kmeta Ambrozič Ana, oba iz Gaberja. Delavec Mesarič Marjan in hči kmeta Kuplenik Antonja, oba iz Prečne. Užitar Potočar Jože iz Kamena in kmetica Znidaršič Marija iz Dol. Toplic. Oficir JA Kos Josip iz Sember-Lahina in namestnica Bavec Ana iz Ljubljane. Vodnik JA Stopar Jože in delavka Zaman Marija, oba iz Smihela pri N. m. Krojaški pomočnik Javornik Lado in namestnica Zupančič Joža, oba iz Novega mesta. Namestnice Adam Karel in prodajalka Perušič Frančiška, oba iz Novega mesta. Čevlj. pomočnik Gorenc Franc iz Novega mesta in hči kmeta Kavčič Terezija iz Ločne. Sofot. Kapetan Milan iz Straže in namestnica Urbančič Ivanka iz Novega mesta. Skladničnik Majetič Jože iz Bleda in namestnica Pavlič Ivana iz Cegelnice pri N. m. Sin kmeta Mavsar Stanislav in kmetica Hren Antonija, oba iz Smolenje vasi. Namestnice Grimišič Rajko in namestnica Teply Ljudmila, oba iz Novega mesta. Tesar Novak Anton iz Straže in delavka Colarič Stanislava iz Cegelnice pri N. m. Sin kmeta Kralj Peter iz Korita — Hrvatska in namestnica Verbič Martina iz Smihela pri Novem mestu. Delavec Pečjak Jože iz Dol. Toplic in kmetica Fink Ana iz Podturna. Delavec Durovec Jože iz Straže in kuh. pomočnica Zupančič Jožefa iz Dol. Toplic. Sofer Kranjšič Selim iz Pristine in šivilja Plankar Stefanija iz Cerkvane. Godinji delavec Vidic Peter iz Gost. Martuljka in hči kmeta Rolih Karolina iz Gradšice. Oficir JA Struna Anton iz Rovina — Pala in bolničarka Korenčič Stanislava iz Bele cerkve. Kmečki delavec Škrubl Franc iz Celja in kmečka delavka Selko Jožefa iz Smarja. Železniški delavec Bele Anton iz Jesenice in delavka Dežman Ana iz Bele cerkve. Kmečki delavec Ferkoj Janec iz Gradšice in kmetica Grubar Terezija iz Smarjete. Sin kmeta Blatnik Jože in hči kmeta Papež Julijana, oba iz Sela — Hinje. Čestitam o!

UMRLI SO: Gospodinja Jenič Ana, 74 let, iz Birčne vasi. Užitarica Pavlin Frančiška, 64 let, iz Brusnice. Kmet Hočevar Janec iz Stopič, 57 let. Užitar Koršač Anton iz Kamence, 76 let. Košar Spendal Janec iz Straže, 71 let. Zidar Straberger Janec iz Novega mesta, 51 let. Kmetica Turk Elizabeta iz Podturna, 61 let. Sin čevljarja Turk Viktor iz Črmošnjic, 5 mesecev. Čevljar Metelko Metod iz Mokronoga, 54 let. Kmetica Papež Ana iz St. Ruperta, 46 let. Uradnik Vene Jernej iz Mokronoga, 58 let. Delavka Sladič Marija iz St. Ruperta, 44 let. Godinji delavec Mirič Ivan iz Smihela pri N. m., 39 let. Upokojenec lavec Lavrič Jože iz Novega mesta, 68 let. Namestnice Jerman Jože iz Semiča, 53 let. Hči rudarja Vodusek Stefanija iz Novega mesta, 1 teden. Poljska delavka Penca Ana iz Smolenje vasi, 69 let. Kmet Regina Janec iz Podgrada, 76 let. Gospodinja Erjavco

CRNOMELJ

Okrajni odbor AFZ Črnomelj je skupno s sekcijo žena zadržal v prosvetnih delavci organiziral gospodinj. tečaj v Radovcih in Semiču, v Metliki pa je tak tečaj že drugi. Tečaj domače obrti, na katerih se tečajnice učijo šivanja, krojenja, krpanja, pletenja košaric in copat, predenja, kuhanja in drugih praktičnih stvari, spremljajo tudi razlagna predavanja. Taki tečaji so v Sinjem vrhu, na Vinici, v Predgradu, Podzemlju in Gradcu. V strukturev imajo splošno izobrazbenali tečaj, v Črnomlju pa že drugi tečaj za pletenje cekarjev, košaric in copat ter predprajnikov iz ličkanja. Vsi tečaji so zelo dobro obiskani.

V Črnomlju je veliko zanimanje za splošno gospodinj. tečaj, vendar zaenkrat zaradi pomanjkanja primerne prostora v njim ni bilo mogoče pričeti. Upamo, da se bo tudi to vprašanje v kratkem uredilo in da bodo izobrazbe in napredka željne črnomeljčanke prišle na svoj račun. K.

POHVALIMO TE, MLADINA IZ PODZEMLJA!

Ni še dolgo, odkar je »Dolenjski list« priobčil članek, s katerim se je moglo le malo zameril mladinski organizaciji v Podzemlju, ko je iz upravičenih vzrokov kritiziral prejšnje zanimanje mladine iz Podzemlja za izobrazbenali tečaj, v katerem se je prijavilo 15 tečajnikov, tečaj pa se je udeleževalo povprečno po 7 prijavljencev.

Z veseljem omenjamo danes, da je objektivna kritika v »Dolenjskem listu« razgalila mladinsko organizacijo v Podzemlju. Danes se udeležuje izobrazbenega tečaja že 13 tečajnikov, ki so prav zadovoljni s predavanji podzemeljskega učiteljskega. Se več: mladina iz Podzemlja je pred 14 dnevi gostoljubno sprejela v svoj Dom ljudske prosvete igralško družino iz sosednjih Gribelj, ki je na podzemeljskem odru prav dobro prikazala Jurčičevo ljudsko igro »Domen«. Gribeljska mladinska organizacija, ki je ena najboljših v Beli krajini, je ob zaključku predstave povabila podzemeljski mladinski aktiv, naj nastudira igro in vrne obisk. To povabilo je razgalilo tudi podzemeljsko igralško družino, ki je priča o študijem, tridesetke, kaj bodo zaigrali na deskah domačega odra in kot gostje v Domu ljudske prosvete v Gribljah, o tem zaenkrat še molče, ker bi radi presenetili gledalce. Pravijo pa, da bo igra lepa, s resno vsebino, zabavna in poučna.

V prihodnjih dneih bo prišel v Podzemlju tudi pletarski tečaj, v katerem se bo preko 30 deklet naučilo iz ličkanja pletiti copate, cekarje, predpražnike in še marsikaj lepega, kar bo koristno za dovolj hišo, v zimskih večerih pa bo ta domača obrt nudila lep zaslužek tudi pridnim rokam. Ker bo tečaj v polletnem šolskem odmoru, so se vanj prijavile tudi dijakinje II. in III. razreda nižje gimnazije v Podzemlju, tako da bo pletarski tečaj obiskovalo verjetno preko 50 deklet.

Ne pozabimo te, mladina iz Podzemlja! Ce bomo videli, da si na delu za izpopolnitev in kulturno rasti te bomo vselej iskno hvallili in se veselili tvoje napredka! —c.

KOTIČEK ZA GOSPODINJE

Močnat žličnik. Napravimo testo za emoke, ga s kuhališico dobro raztepeemo in damo z žlico kuhati v slan krop ter pustimo vreti 10 minut. Ko so žličniki kuhani, jih zabelimo z drobtinami, ki smo jih pripravile na masti.

Tirolski cmoki. Zrežemo nekaj belega kruha na majhne koščke, jih oblijemo s 3dkg razbeljene slanine in ¼ litra mleka ter zvrkljamo vanje eno jajce. Ko se kruh napoji, pridenemo 10dkg svinjine ali klobase, 4dkg moke, naredimo cmoke in jih zakuhamo v vreli juhi. Lahko jih serviramo kot samostojno jed ali kot prilogo. Če hočemo imeti samostojno jed, pripravimo nekoliko večje, kuhamo v slanem kropu in damo na mizo s kislim zeljem.

Pečen orehov štrukelj. Napravimo vlečeno testo iz približno pol kilograma moke, četrt litra mlečne vode, nekaj soli in koščka masla ali masti. Biti mora dobro obdelano in precej mehko. Naredimo hlebček, ga dememo na krožnik, samo ga prej potresli z moko ter pokrijemo s pogreto kozico. Ko

LE TAKO NAPREJ, DOBLICANI!

Nedaleč od Črnomlja leži ob vznožju Dobliske gore prijazna vasica Dobljice. Marsikaj slabega je bilo slišati o Dobljčanih in včasihni sosednji vasi. Govorilo se je, da delovna zadruga zelo »smrdi« in da se za gradnjo zadrugne doma niso prav nič naveduvali. Celo splošna kmetijska zadruga jim je bila v spotiko in napotje. Tako in podobno se je šušljalo. Na vsem tem je res nekaj resnice, vendar ne toliko, da bi jih clovek z vsro upravičenostjo obsojal in predstrel oreh ljudski oblasti in slab razpoloženju ljudi. Da je res tako, govore dejstva.

Vaški odbori OF v dobljski okolici niso prav posebno delavni, vendar pa so člani OF z razumevanjem sodelovali pri proslavi 10-letnice Jugoslovanske ljudske armade. Pred dnevom velikega praznika naših narodov so se zbrali v šoli, kjer jim je kapetan tovarij Vanovič poljudno obrazil nastanek, razvoj in vlogo JLA med NOB in danes. Po sestanku pa so Dobljčani sklenili, da bodo obdarili vojake garnizona Črnomelj. In res, ni ostalo samo pri besedah. Za naslednji dan so v pisarno KLO prinašali vino, žganje in sadje. V tej akciji so se jim pridružili tudi vaščani bližnjih vasi. Skupno so prispevali 200 litrov vina, 30 litrov žganja in 50 kg sadja. Lep dar, ki dokazuje, da jim je nedolgovina pri srcu in da jim ni vseeno, kdo gospodari v Beli krajini.

Ob tej priliki so se tudi pionirji prav lepo izkazali. Obiskali so vojake in si ogledali prostore v vojašnici. Ob strogem redu in snagi v vojaških prostorih so bili zelo navdušeni. Izročili so borcem čestitke in podarili knjigo »Čankar«.

Kako pa poteka življenje na kulturno-umetniškem polju? Po osvojitvi je mlada igralška družina izobrazbenali tečaj, razlagnih iger, katerimi se uspešno gostovajo po Beli krajini in v Salki vasi pri Kočevju. Mnogo obetoja mladi igralci Anton Cerar, Anton Vogrin in Ani Sotlič, ki imajo izredno igralsko sposobnost. Ob koncu starega leta so po dvomesečni vestni vajji uprizorili Finžgarjevo dramo »Razvalina življenja«. Namen je bil dosežen, kar so dokazovali solze mater in deklet. Igro so moral celo ponoviti. Zdjaj se pripravljajo na gostovanje v Predgradu in Dragatušu. S čimst dohodkom bodo obnovili oder, spomlad pa bodo priredili tridnevni izlet na morje. Mladina ostalih vasi — posamej Dobljčan! Tudi pionirji nečajo zaostajati. Za novoletno jelko so uprizorili igrico »Rdeča kapica«, ki so jo zaigrali zelo pristno. Nato jih je obiskal Dedek Mrz in jih bogato obdaril. Da so bili darovi tako bogati, je velika zasługa staršev, saj so prispevali mnogo več kot prejšnja leta. To potrjuje, da so vaščani z razumevanjem in zadovoljstvom sprejeli novoletno jelko. O. E.

DOLNJA STRAŽA

V preteklem tednu smo pokopali v Dolnji Straži Marijo Faleškinjo, znano partizansko mamo iz Brezja. Pogreb je pokazal veliko prijaznost bližnjih pokojnice, matere vseh partizanov. Na pogrebu in jih bogato obdaril. Da so bili darovi tako bogati, je velika zasługa staršev, saj so prispevali mnogo več kot prejšnja leta. To potrjuje, da so vaščani z razumevanjem in zadovoljstvom sprejeli novoletno jelko.

betič Janec, poljedelec iz Malega Neradca in Rogina Angela, poljedelka iz Stare lipe; Mišica Stanko, poljedelec iz Čudnega sela in Trnapus Marija, poljedelka iz Vinice; Flajnik Simon, poljedelec iz Vukove in Su-tej Slavica, poljedelka iz Kovačevje grada; Misa Jurij, poljedelec iz Starega trga in Muhvič Stanislava, poljedelka iz Sinjege vrha. Čestitam o!

V OKRAJU KOČEVJE V mesecu decembru 1951 se je rodilo v kočevskem okraju 27 otrok, od teh 13 dečkov in 14 deklic. Umrlo je 16 oseb, od teh je 9 moških in 7 žensk. Porok je bilo 20.

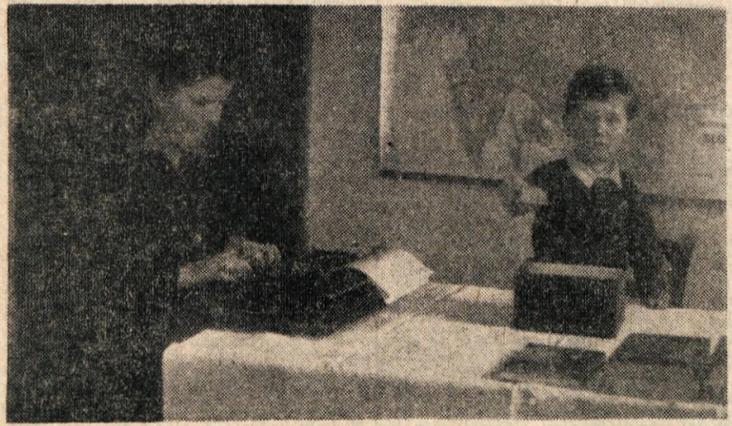
POROCILO SO SE: Namestnice Petarič Pavel iz Borovca in namestnica Debeljak Ema iz Borovca. Delavec Šohar Franc iz Salke vasi. Poljedelec Oslaj Marija iz Salke vasi. Poljedelec Mavrin Jakob iz Suhoga potoka in Poden Marija, poljedelka iz Suhoga potoka. Poljedelec Hočevar Anton iz Poloma in poljedelka Glavič Frančiška iz Poloma. Pripadnik LM Podkornik Stane iz Kočevja in poljedelka Rusa Angelca iz Kričevje vasi. Namestnice Francič Alojz iz Mozija in poljedelka Langus Antonija iz Mozija. Slikar Hafner Franc iz Kočevja in namestnica Salamon Angelca iz Kočevja. Monter Kotič Grgo iz Zagreba in Zen Marija, tovarniška delavka iz Dolge vasi. Rudniški delavec Komar Franc iz Kobierjev in rudniška delavka Tomažin Elizabeta iz Kočevja. Poljedelec Lang Karol iz Mahovnika in poljedelka Goor Gizela iz Starce cerkve. Tesar Lavrič Ivan iz Kočevja in gospodinja Zbačnik Antonja iz Kočevja. Električar Weiner Otto iz Stalejev in poljedelka Klopčič Ivana iz Stalejev. Namestnice Prohaci Peter iz St. Janja in Marincelj Marija, namestnica iz Kovačevja. Pek Jerotič Ivan, namestnica iz Kričevje vasi. Namestnice Muntreh Eva iz Kočevja. Major JLA Piculin Franc iz Strumice in rudniška delavka Mavrovčič Marija iz Kočevja. Pripadnik LM Kušček Anđelo iz Završja in namestnica Marolt Frančiška iz Gorenje vasi. Oficir JLA Grandič Ignacij iz Beograda in namestnica Gorinskog Amalija iz Jurjevice. Zidar Vavtar Ivan iz Jurjevice. Veterinarka Ožbolt Marija iz Jurjevice. Veterinški bolničar Levcar Ferdinand iz Mlake in poljedelka Pučko Marija iz Mlake. Mizarški pomočnik Jakšič Tomaž iz Kočevja in namestnica Hočevar Angelca iz Kočevja. Čestitam o!

UMRLI SO: Preuzičar Klun Matija iz Dolenje vasi, star 81 let. Godinji delavec Segal Alojzij iz Grčaric, star 16 let — padel s kamiona in se ubil. Zidar Kozina Franc iz Dolenje vasi, star 51 let. Kmetičar iz Dolenje vasi iz Dolenje vasi, star 52 let. Godinji delavec Poje Jakob iz Raven, star 68 let — proglašen k mrtvim. Poljedelka Baraga Pavla iz Dolnje Brige, stara 25 let. Otok Vajs Zvonko iz Ograje, star 2 dni. Kmetovalka Veber Pavla iz Hriba, stara 57 let. Kmetovalka Vesel Angela iz Travnika, stara 49 let. Delavec Deljak Franc iz Ribničarjev, star 58 let. Kmetovalka Pelc Terezija iz Hriba, stara 87 let. Kmetovalca Prijatelj Anton iz Dolenjih laz, star 88 let. Gospodinja Petrič Marija iz Sodražice, stara 54 let. Duhovnik v pokouju Kralj Viktor iz Jurjevice, star 68 let. Otok Peternel Emilija iz Brega, stara 22 dni. Gospodinja Glad

ŽREB JE RAZDELIL 20 NAGRAD med predplačnike našega tednika

Do postavljenega roka je 997 naših naročnikov poravnalo bodisi celoletno ali polletno naročnino. 21. januarja je uprava lista povabila k žrebanju in razdelitvi nagrad iz vrst naših naročnikov šest prič, ki so se vabilu rade odzvale. V komisiji, ki je vodila žrebanje, so sodelovali poleg člana ukrajnjega odbora OF Novo mesto in uredništva lista tile tovariši: Ivan Grašič, Marija Moro in Severin Šali iz Novega mesta, Janez Avguštin iz Podhoste 9, p. Toplice, Jenc Marjeta iz St. Petra 10 in Miha Podgornik iz Smihela pri Novem mestu.

- 1. Vaški odbor OF Morava, p. Nova sela — knjigo R. Rolland, Miklavž Breugnon;
- 2. Baloh Beti, Brezovica, p. Smarjeta — Kmečki koledar 1952;
- 3. Janežič Janez, Debenc, p. Mirna — Tavčarjevo knjigo Povesti;
- 4. Segina Leopold, Zavrtnica 6/a, Vardžin — knjigo Kaj so videli kmetijski strokovnjaki po svetu;
- 5. Pucelj Neža, Drenje 2, p. Straža — knjigo Stritarjeve izbrane pesmi;
- 6. Mrs. Kamšek Boris, H. E. C. Bron-te park, Tassmania, Avstralija — knjigo Vreja mladih živali (knjigo dobi Milena Kamšek, okr. lekarna Kočevje, naročnica Dolenjskega lista za sorodnike v inozemstvu).
- 7. Izžrebanci iz Novega mesta naj dvigneno nagrade v upravi Dolenjskega lista v Novem mestu, Ljubljanska c. 25, ostalim pa smo knjige poslali po pošti.

...Lojzetu Bajcu z Grma je mali Mihec potegnil srečno številko...

O žrebanju je bil sestavljen zapisnik, ki so ga vsi navzoči podpisali in potrdili, da je bilo žrebanje pravilno in pošteno zaključeno.

Žreb je dodelil nagrade naslednjim naročnikom Dolenjskega lista:

- I. skupina:
 1. Bajc Lojze, delavec Kmetijske šole na Grmu — 1000 din v gotovini;
 2. Junter Franc, Smartno 15 v Tuhi-nju, okraj Kamnik — Sajetovo knjigo Belogardizem;
 3. Burgar Gustav, Smihel pri Novem mestu — knjigo Narod se je uprl;
 4. Heferle Andrej, Novo mesto, Prešnova 15 — knjigo Kristus se je ustavi-l v Eboližu;
 5. Levičnik Vera, Beograd, Save Ko-

mesto, Ljubljanska cesta 16 — knjigo Slovenski poročevalec 1938—1941;

10. Ferfolja Lado, Novo mesto, Can-karjeva 28 — knjigo Sončni Tikl.

- II. skupina:
 1. Boc Marija, kmetica, Dol. Pod-gora 18, p. Stari trg ob Kolpi — celo-letna naročnina Dolenjskega lista za leto 1952;
 2. Haranja Ivanka, Tržišče 43 na Dol. — polletna naročnina Dolenjskega lista za leto 1952;
 3. Luštek Reza, Potočna vas 5, p. Novo mesto — štiri knjige Kmečke zbirke za leto 1952;
 4. Novak Janez, Ribnica 43 na Dol. — knjigo Makar Čudra in druge po-vesti;

Pripombe k preimenovanju novomeških ulic

Preimenovanje ulic v Novem mestu je vsekakor potrebno, celo nujno. Nova ulična imena je obravnaval že zbor volivcev, anketo o tem vprašanju, ki je precejšnje važnosti, pa je razpisal tudi Dolenjski list in že objavil nekaj predlogov.

Ob tem preimenovanju imamo tako rekoč dve struji. Lahko bi ju imenovali: tradicijsko in novotarsko. Zastopniki prve bi radi v imenu ulic čimveč zgodovine, zastopniki druge pa samo najnovjši čas. Oboje je napačno in je pač treba, kakor vedno, vzeti »zlatu sredino«. Ne gre, da bi docela zatajili stoletno življenje in razvoj mesta, kakor tudi ne gre, da bi nekje obtičali in prezrli, da Novo mesto živi tudi nove čase. Je kup starih imen, zlasti po ljudeh, ki lahko mirno »odplavajo v arhivska lovišča«. Torej je lepo treba, in pametno, združiti preteklost s sodobnostjo, zlasti nedavno, in dati novomeškim ulicam živa imena, taka, ki nekaj povedo. Kajti imena je lahko staro nekaj sto let, pa še vedno živo (na primer: Gubec, Valvasor itd. Valvasor bi pravzaprav tudi zaslužil ulico, saj je v svoji Slavi vojvodine Kranjske odkril tudi slavo Dolenjske.)

Seveda pa spet ne velja, da bi narpali mesto s samimi imeni po ljudeh, ker mestne ulice navsezadnje nimajo pomena leksikona. Imena po kakih svojih značilnosti so prav lepa: Mej vrtil, Prisojna pot, Mlinska steza itd. Premisliti je treba tudi, ali naj se ulica imenuje — Ulica Ivana Cankarja (za primer) ali kar Cankarjeva ulica.

Nemara je boljša krajša oblika. Z deli naših slavnih in zaslužnih mož, in seveda tudi z imeni, seznanja človeka šola, kdor pa na primer ne ve, kdo je bil Matija Gubec, ga tudi ime »Ulica Matije Gubca« ne bo poučilo. Sicer je pa to zadeva premisleka in razpravljanja. Več glav več in boljše naredi (čeprav ne zmerom).

Dolenjski list je v svoji prvi letošnji številki objavil nekaj imen, ki vzbujajo pomislek:

Strojarska pot — za sedanjo Pot v mlin. Strojarno že zdavnaj ni več, mlin pa še zmerom pridno ropoče.

Zdravstvena ulica (sedanja Školo-va) — drugo ime je potrebno, ampak Zdravstvena ulica je strahansko prazna beseda.

Pri mestnih podih (mimo Maloviča na Kapitelj) — za lase privlečeno ime, tudi če bi nekdanji mestni podi še stali.

Setališče za Krko — prav lepa hrvaška beseda, ampak potem moramo tudi Novo mesto preimenovati v Novi grad. Kazalo bi morda Pot za Krko, Ob Krki ali kaj podobnega.

Neprimeren je tudi naziv Topliška cesta, od bolnišnice do Broda. (Morda bi jo imenovali po Rogu?)

Med temi predlaganimi imeni je tudi Adamičeva ulica. Louis Adamič je vsekakor znan Slovenec in velik ameriški pisatelj, ne vem pa, če je v Novem mestu potrebna njegova ulica. Saj je polno imen, ki so vse tesneje povezana z dolenjsko zgodovino ali nedavno preteklostjo.

Koncert simfoničnega orkestra v Novem mestu

Sindikalno kulturno - umetniško društvo »Dušan Jereb« v Novem mestu je priredilo 15. januarja v Domu ljudske prosvete koncert simfoničnega orkestra, ki so ga sestavljali orkester društva in člani vojaške godbe Novega mesta pod taktirko kapelnika Mira Radosavljeviča. Na koncertu je nastopila tudi sopranistka prof. Marijanca Kalanov. Dvorano, ki za koncerte ni prav akustična, je napolnilo občinstvo, ki je z nestrpnostjo pričakovalo izvajanje orkestra. Na programu so bila dela skladateljev Beethovna, Gounoda, Dvoržaka, Puccinija, Jenka Čajkovskega in Brahmsa, kar dokazuje, da je tokrat hotel orkester dokazati, da je sposoben odigrati tudi najtežje skladbe, kot na primer »Fantazija« iz opere Pikova dama in Madžarski ples št. 5 in 6 od Brahmsa.

Simfonični orkester je upravičeno svojega obstoja dokazal že z lanskim koncertom, tokrat pa je pokazal visoko kulturno ravnanje, na katero se je po enoletnem obstoju in nenehnem vzbujanju povzpeli. Prepričano smo lahko, da tega tudi marsikak glasbenik, ki sam na koncertu ni bil prisoten, ne bi verjel, zato bi bilo prav želeli, da bi orkester ta spored ponovil tudi v kakem drugem mestu naše republike.

Podajati kritiko o posameznih izvajanjih skladbah ni bilo preobširno. Zato se omejimo zgolj na tista dela in skladbe, ki dokazujejo sposobnost orkestra: Čajkovskega »Pikova dama« in Brahmsove »Madžarske ples št. 5 in 6«. Kakor vse skladbe koncertnega programa sta bili tudi slednji dve prav lepo in tehnično dovršeno podani. Dastavno sta ti točki bili najtežji skladbi izvajanskega programa in skladbi, ki zahtevata od vsakega posameznega godbenika predvsem dovoljno tehnično znanje, sta bili prav ti skladbi predvajani z večjo virtuoznostjo in dovršeno kot ostala dela. Prav posebno je treba omentiti pihal, med njimi pa rog, ki so bila skladna v izvajanju in posebno sigurna pri vstopih. Tokrat je bil zadovoljiv tudi oboist. Manj dobre in v tonu neskladne, tu in tam pa tudi neke druge vokalne, pri katerih je bilo sploh opaziti negotovost, ki je zlasti prišla do izraza v pizkato — spremljavi klarinetnega sola v »Pikovi dami«. Tu je bil ton violin posebno nečist zaradi ne dovolj trdnega prijema violinstov. Odlikovale pa so se tokrat precej bolj kot na lanskem koncertu prve violine, ki niso bile samo čiste, ampak tudi skladne v ritmu in kadar je bilo potrebno, tudi pravilno izstopajoče iz celotnega zvoka orkestra.

Brahms, skladatelj težkih tehničnih vrstic iz katerih na naj izvirni zahtevna možno predstavitelj se akordov, je bil odigran dovršeno, vendar pa z ozirom na hiter ritem za orkester nekoliko prenevarno. Pričakovati bi bilo tudi večji poudarek pauk, ki s obile zlasti v »Faustus« odočno prelaine.

Koncertno publiko je presenetil tudi nastop pevke sopranistke prof. Marijanca Kalanove, ki je zapela arijo iz opere »La Boheme« od G. Puccinija in arijo »Mesece na nebu« iz opere »Kusaika«. Obe pesni sta bili podani ob odlični spremljavi orkestra, zlasti na liričnih zvokov prvih violin v »La Boheme« z ono božajočo nežnostjo, ki

»Žogica Maroglica« na lutkovnem odru v Gradcu

Lutkovno gledališče v Gradcu je pričelo svojo sezono z igrice »Žogica Maroglica«. Prvič so jo uprizorili 12. januarja za solsko mladino, druga predstava, ki je bila 13. januarja, pa je privabila tudi precej odraslih. Člani lutkovnega gledališča so nam s to igrice pripravili uro prijetne zabave. Lep napredek smo opazili pri vodilnih lutk, le recitatorji bi morali imeti malo več vaj. Tudi scenografijo so skrbno pripravili gojenci DDV Gradca pod vodstvom svojega učitelja.

Pohvaliti je treba vse igralce in recitatorje ter tovariša Adamiča, ki je pripravil glasbo, še prav posebno pa režiserja tovariša Stamača.

O Kekcu in Dolenjski

Novi slovenski film, prvi slovenski mladinski film sploh, naš Kekec, je izpolnil pričakovanja. Nad 20 predstav v Novem mestu nam je to potrdilo. Res je, da film ni brez pomanjklivosti, katerih pa se prireditelji prav gotovo dobro zavedajo. Zapišimo tako, kakor je bilo: film, ki ga je »Triglav-film« poklonil (brez narekovaj!) naši mladini, je svoj cilj dosegel: mladina ga je zljubila. Čudimo se nekaterim ostrim kritikam v tisku, ki so naš prvi mladinski film kar preveč »raztrgale«. Kot vzgojitelj sem poslušal izjave naše mladine, ki je navdušeno vzklíkala in ploskala scenam, pesmi in pogumnemu Kekcu. Vse to pa je precej drugačno od preostrih ocen v tisku. Zdi se mi, da bi bilo ob vseh kritikah le malo bolj treba upoštevati tudi mnenje mladine, kateri je film namenjen. Menim, da bi bilo prav, da bi prav o tem filmu več pisala prav mladina — od pionirja do zrelega mladince, pa tudi naši vzgojitelji naj bi o njem spregovorili.

V novomeškem okraju smo film zaenkrat videli le v Novem mestu, vendar pa ga je tudi tu videlo že precej okoliške mladine, ki naj bi povedala, kako ji je film všeč.

Najlejša zahvala mladine »Triglav-filmu« bi prav gotovo bila ocena Kekca kar največjega števila mladih glav, ki so naravnost uživale v svojem prvem filmu. Ta kritika prav gotovo ne bo tako »uničujoča« in »strgana«, kakor je bila doslej objavljena. V dnevnih beremo dostikrat laskave ocene ne-slovenskih filmov; superlativov v takih primerih pogosto ne manjka. Zalostna navada pa je, da ni nič, kar doma naredimo, dovolj dobro, o vsem tujem pa je preradi povsem vse v najlepših izrazih. Več diskutije o filmu in njegovih vrtilinah, predvsem pa o njegovem vplivu na mladino, bi bilo zato res še želeli. Film zasluži, da povedo o njem svoje mnenje tudi starši, predvsem pa, poudarjamo, naša mladina.

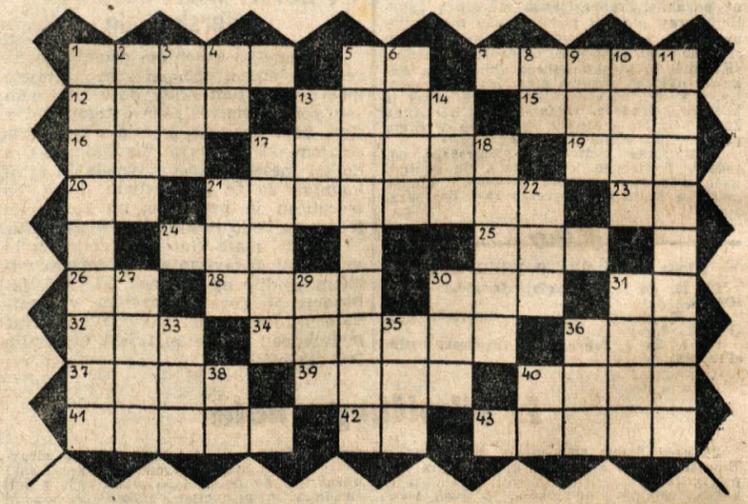
Ko pa smo prav pri Kekcu, ki so ga ustvarili novomeški rojaki, ne bo napak, da predložimo »Triglav-filmu«, da se kmalu obrne s svojimi kamerami tudi na Dolenjsko, ki še vedno kot Trnjalčica v zakletem gradu čaka rešitelja, ki naj bi jo pokazal svetu v vsej njeni lepoti. Če je Kekec pesem Gorenjske, naj bi nov celovečerni film pokazal Jugoslovanom Dolenjsko, naše Gorjance in čar Trdinovih bajk, dolino gradov, Krko in njene skrivnosti, lepote kraškega sveta, sončno Belo krajino, Kočevski Rog z vso njegovo slavno zgodovino, pa še to in ono, kar imamo in bi radi pokazali svetu. Morda bi se obnesel primeren potopis po Dolenjski? Naj bo tako ali tako, hvalnežne snovi za film tudi na Dolenjskem ne manjka. Spomladi se nam obeta, kakor smo poučeni, krajši kulturni film s področja etnografije, ki bo posnet v Beli krajini. Začetek je tu — misliti pa je treba tudi na kaj večjega, kar bo ljudem v Sloveniji in v ostalih republikah približalo Dolenjsko in otreslo z nas neljub pečat nekakšne zapostavljenosti. Menimo, da nam pri tem v veliki meri lahko pomaga prav naša domača filmska proizvodnja, ki si je s Kekcem postavila dostojen spomenik svojega vedno bolj razvijajočega se dela in uspehov. *Marijan Tratar*

KRIŽANKA št. 1

Besede pomenijo: Vodoravno — 1. potujoč pastir, 5. predlog, 7. pogumno, drzno, 12. domača žival, 13. ne na tujem, 15. državna blagajna (tukaj), 16. nasprotno od manj, 17. vrsta, razpredelek, stolpec, 19. pikajoča žuželka, 20. enota za merjenje električnega upora (fonetično), 21. oblika glagola pometati, 23. osebni zaimek, 24. zmrgnjena voda, 25. domača žival (množina), pri-prava za vzpenjanje s smučmi, 26. pripovedna pesem, 28. dalmatinsko mesto, znano po gusarjih, 30. glavni števnik, 31. tukaj, 32. kratica za Slovenija-avtopromet, 34. ti-skarska mreža oz. sito, 36. kakor; geometrijski pojem, 37. šreda, 39. prebivalce Škotske, 40. nasprotno od marljiva, delavna, 41. oklep, 42. starinska oblika za ako, 43. letni čas. Na vpišeno: 1. glavno mesto Dolenjske, 2. glavni števnik, 3. starodavno orožje, 4.

znak za aluminij, 5. pokrajina v Sloveniji, 6. ovaj, 8. mene, 9. junak iz opere Ero z onega sveta, 10. indijanska (kovbojska) zanka, 11. vrsta opice, 13. rodna, domača hiša, 14. žensko ime 17 skodran čop las, 18. enota za jakost električnega toka, 21. domača ži-val, 22. konica, 27. obsežen vrtni nasad, pro-stor za vozila, 29. svojilni zaimek, 30. glavni števnik, 31. moško ime, 33. polovica; tečaj, 38. predlog; reka v Italiji, 40. kar. Rešitev bomo objavili v prihodnji številki.

RESITEV KRIŽANKE »SANKAC«
Na vpišeno: 1. šape, 2. trinog, 3. strož, 4. Trška gora, 5. usta, 6. so, 10. Al, 11. ko. Vodoravno: 1. št. 3. stavec, 5. utrpi, 6. sršen, 7. tok, 8. osat, 12. aga, 13. golob, 14. GO, 15. os, 16. rt.

Don Juan Manuel:

Kako se je godilo nekemu mlademu možu na njegov poročni dan

Don Juan Manuel, kastilski infant, nekdanji kralja Alfonza X., vojska in pisatelj, se je rodil leta 1282 v Escaloni (Toledo), umrl pa je 1347. Vojskovan je bil zoper Mavre in postal državni upravitelj vojne krajine proti Mavrom, ki jih je 1327. potolkel pri Guadalupeju. Od štirinajstih po večini izdubljenih del je najbolj znana zbirka orientalskih pripoved »El conde Lucarón«, iz katere je tudi naslednja zgodba.

To in še vrsto drugih zanimivih, zabavnih zgodb dobiti v knjigi Svet humorja in satire, ki jo je pred kratkim izdalo Društvo novinarjev Slovenije.

V nekem mestu je živel ugleden Maver s svojim sinom; le-ta je bil najbojši fant, kar jih je na svetu, samo da ni bil dovolj bogat, da bi lahko storil kaj velikega, kar je imel venomer v mislih; in tako ga je prežela velika žalost, ker za njegovo dobro voljo ni bilo niti facka v žepu. V tem mestu pa je prebival še neki Maver, vse bolj ugleden in bogat kakor oni, in je imel edino hčerko, ki pa je bila pravo nasprotje le-onemu mladeniču, kajti fant je bil lepih seg in navad, deklica pa tako malopridna in nore-bečna, da živ krst ni hotel te vrugulje za ženo. Pa stopi vrli mladenič nekega dne do očeta, češ da dobro ve, da si spričo očetovega pičlega imetka ne more obetati, da bi lahko dostojno živel in da mu torej ne preostane nič drugega, kakor da klavno životari ali pa odrine v beli svet, in zato da bo naj-

pametneje — če oče ne nasprotuje — da si kjerkoli že poišče nevesto, s katero bo lahko živel. Oče je odgovoril, da mu je takisto povšeči, in da naj poišče nevesto, ki mu bo pogodu. Sin nato odvrne, če je tako prav, naj oče posreduje, da mu da le-oni Maver svojo hčer za ženo. Pri teh besedah je oče sila presenečen vzklíknil: kako pač more kaj takega naklepati, saj ga ni možaka na svetu, ki jo pozna in je ne bi vzel, pa naj je še tak berač. Sin pa ga je vseeno goreče prosil, naj mu pridobi njeno roko in je tako dolgo bezal vanj, da se je oče, čeprav se mu je to od sila čudno zdelo, naposled le vdal in se kmalu nato napotil k dekletovemu očetu.

Dobra prijateljca sta bila; povedal mu je zatorej vse, kako je bilo z njegovim sinom in kako se je opogumil zasubiti njegovo hčer; on da je zadovoljen in naj zatorej tudi dekletov oče v to privoli.

Ko je možak slišal svojega prijatelja tako govoriti, mu je odgovoril: »Zaboga, če bi to storil, bi vama bil zahrbtn prijatelj; tako odličnega sina imaš, da bi jaz grdo ravnal, če bi privolil v njegovo nesrečo ali smrt; kajti predobro vem, če vzame otrok hčer, bo to njegova smrt ali mu bo pa vsaj smrt ljuba kot življenje. Nikar pa ne mislita, da tako govorim samo zato, da bi zavrnil vajino željo, ker če jo hočeta kljub vsemu imeti, mi bo prav povšeči, ako jo dam tvojemu sinu ali komur si bodi, samo da se je znebit.«

Prijatelj se mu je toplo zahvalil za takšno pripombo, vendar ga je vnovič poprosil, naj privoli v zvezo, ki si jo njegov sin tako goreče želi.

Tako so ju torej poročili in privedli nevesto v ženino hišo; pri Mavrih je navada, da poročencema pripravijo večerjo, pogrnejo mizo in ju pustijo do drugega dne sama. In tako je bilo tudi tu; pa so bili starši in sorodniki enega in drugega hudo v skrbeh, ker so se bali, da bodo zjutraj našli mladega moža mrtvega ali strahovito zmrcvarjenega.

Ko sta bila mlada dva sama in sta sedla za mizo, pogleda ženin, še preden je prišla mlada žena do besede, okoli mize, zagleda svojega lovskega psa in se zadere nadenj precej rezko: »Pes, prinesi mi vode, da si umijeva roke!« Pes ne uboga; zato se mož raztogoti in še ostreje ponovi svojo zapoved; pes pa spet ne uboga. Tedajci plane mladi mož srdito izza mize, zgrabi meč, pa z njim nad psa; pes to videvši, jo po-briši, mož hajdi za njim. Pri priči mu zdrobi glavo in noge, ga razseka na drobne kose in oškropi s krvjo stene in mizo in vse posodje.

Tako togoten in okrvavljen se povrne za mizo, spet pogleda naokoli, zagleda psička v njenem naročju in mu zapove, naj prinese vode; in ker ga psiček ne uboga, vzklíkne: »Kako, gospod lenuhec, mar nisi videl, kako sem opravil z lovskim psom, ker me na zapoved ni ubogal? Tako ti povem, če se boš le še trenutke obotavljal, opra-

vim s teboj kakor z onim.« In ker ga psiček seveda ni ubogal, je možak vstal, ga zgrabil za noge, ga treščil ob steno in ga, še hujski kakor prej, razbil na tisoč koscev.

Tako divji in razbrzdan se je usedel nazaj za mizo in spet pogledoval naokoli; žena je vse to opazovala in si mislila, da je pač iz uma, zato ni niti črhnila. On pa je prežeč takole naokoli zagledal svojega konja (imel je samo enega) in se je ježno zadržal nadenj, naj mu prinese vode; konj pa ni ubogal. Tedaj je možak zarjul: »Kako, kljuse, mar misliš, ker nimam drugega konja, da boš kar takole živel in ne boš izpolnjeval moje volje? Pri bogu, kakor onadva, boš tudi ti z vsem, kar na zemlji živi, umrl bridke smrti, če me ne boš na besedo ubogal!« Konj se ni ganil. Ko je možak uvidel, da ga ne uboga, je stopil k njemu, mu odrezal glavo in je, togoten kakor je le mogel biti, konja razkosal.

Ko je torej žena videla, kako je pokončal svojega edinega konja in da s takšno smrtjo preti vsakemu, ki ga na besedo ne uboga, je izprevidela, da to nikar ni puhla šala, in se je tako ustrašila, da ni več vedela, ali je še živa ali je že mrtva. On pa je pihal od jeze in je ves okrvavljen sedel nazaj za mizo in prisegel: pa če bi imel tisoč neposlušnih konj, dedec ali ženski k svoji hiši, vse bom pokončal; potem je sedel in gledal naokoli, s krvavim mečem na kolenih.

In ko je pogledal sem in tja in ni opazil nobenega živega bitja več, je uprl svoje strašne oči v ženo in ji rekel, sila razkačeno, še vedno v golim mečem v roki: »Vstani in mi prinesi vode, da si umijem roke!« Gospe je

bilo pri srcu kakor da je že razsekana na drobne pose; že je poskočila in mu prinesla vode. Tedaj je vzklíknil: »Ha! To sem bogu hvaležen, da si me ubogala, kajti, ker so me oni trije bedaki tako razkurili, bi sicer bilo tudi po tebi, kakor je bilo po njih.« Nato ji je zapovedal, naj mu da jesti, in je ubogala; zarjul je tako, da je že mislila, da ima glavo v črepinjah. In tako je to bilo vso noč in žena ni niti mrdnila, marveč storila vse, kar koli ji je zapovedal. Ko sta za kratek čas zadremala, ji je rekel: »Tak sem, da ne morem v miru zaspati; poskrbi, da me ne bo nihče zbudil, in mi pripravi dober zajtrk!«

Drugo jutro, že navsezgodaj, so se zbrali očetje in matere in tete pred vrati. In ker je bilo notri vse tiho, so bili v strahu, da je mladi zakonski mož nemara mrtev ali ranjen, in ta skrb jih je še bolj prevzela, ko so skozi spranjo v vratih zagledali samo ženo. Komaj jih je ta opazila pri vratih, že se je priplazila tiho in plaho do vrat in jim hitela šepetati: »Nesrečni ljudje, kaj vendar hočete? Kako se drznete priti k vratom in tu kramljati? Molčite, sicer bo po vas!«

Ko so ti zunaj to slišali, so se močno začudili. Ko pa so zvedeli, kako sta mlada zakonca prebila noč, so mladega moža hvalili, ker si je znal tako imenitno pomagati, da je pometel v svoji hiši. Posihmal je bila njegova žena takšna, da jo je lahko okoli prsta ovil, in sta srečno živela.

Neki dan po tem je pa hotel tast posnemati svojega zeta in je tudi on pokončal svojega konja; a žena mu je rekla: »Nikar no, stari! Prepozno si si umislil. Midva se že poznavala.«